

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΚΑΙΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ
ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Εδαφικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης Μεγαλόπολης

Ιούνιος 2021

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
& ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Περιεχόμενα	1
1 Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμός των εδαφών του κράτους μέλους που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό	3
1.1 Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης	3
1.1.1 Ισχύουσες δεσμεύσεις	3
1.1.2 Νεότερες εξελίξεις	4
1.1.3 Απόσυρση λιγνιτικών μονάδων	5
1.1.4 Στάδια και δράσεις διαδικασίας μετάβασης	6
1.2 Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών	8
1.2.1 Αιτιολόγηση χαρακτηρισμού εδαφών ως αρνητικά επηρεαζόμενα	9
1.2.2 Προσδιορισμός αρνητικά επηρεαζόμενων εδαφών	9
2 Αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη	14
2.1 Εκτίμηση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης ..	14
2.1.1 Επιπτώσεις στην κοινωνία και το ανθρώπινο δυναμικό	14
2.1.2 Οικονομικές επιπτώσεις	14
2.1.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία	15
2.2 Ανάγκες και αναπτυξιακοί στόχοι	16
2.3 Λοιπές στρατηγικές και σχέδια	20
2.4 Είδη προβλεπόμενων πράξεων	20
2.4.1 Κατηγορίες πράξεων	20
2.4.2 Παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ	28
2.4.3 Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ	29
2.4.4 Συνέργειες και συμπληρωματικότητα με πυλώνες Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης	29
2.4.5 Συνέργειες και συμπληρωματικότητα με άλλα προγράμματα	30
3 Μηχανισμοί Διακυβέρνησης	31
3.1 Εταιρική σχέση	31
3.2 Παρακολούθηση και αξιολόγηση	31
3.3 Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης	31
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	33
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	35
Λοιπές στρατηγικές και σχέδια	35
Εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές έμπιπτης εξειδίκευσης	35
Άλλα περιφερειακά ή εθνικά σχέδια ανάπτυξης	35

1 Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμός των εδαφών του κράτους μέλους που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό

1.1 Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης

1.1.1 Ισχύουσες δεσμεύσεις

Η Ελλάδα επικύρωσε το Πρωτόκολλο του Κιότο το 2002 και τη Συμφωνία του Παρισιού το 2016. Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα αποτελεί το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία. Το προκαταρκτικό σχέδιο δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2019 ενώ το τελικό τον Νοέμβριο του ίδιου έτους για να αντικατοπτρίζει τις αυξημένες κλιματικές φιλοδοξίες της νέας κυβέρνησης και τον στόχο που έθεσε ο Πρωθυπουργός στη Διάσκεψη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το Κλίμα τον Σεπτέμβριο του 2019 για την **πλήρη απολιγνιτοποίηση της Ελλάδας έως το 2028**.

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα κυρώθηκε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους με την [Απόφαση Κυβερνητικού Συμβουλίου υπ. Αριθμ. 4/2019 \(ΦΕΚ 4893/Β/31-12-2019\)](#). Σε αυτό παρουσιάζεται ένας αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το έτος 2030. Στοχεύει i) στη μείωση των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, εξαιρουμένων εκείνων που σχετίζονται με τις χρήσεις γης, την αλλαγή χρήσης γης και τον τομέα της δασοπονίας (LULUCF), κατά 56 % σε σχέση με τα επίπεδα του 2005 (42 % από τα επίπεδα του 1990), ii) στη μείωση των εκπομπών εκτός Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών της ΕΕ, κατά 36 % σε σχέση με τα επίπεδα του 2005, iii) στην αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας σε τουλάχιστον 35 %, iv) στο να περιορίσει την τελική κατανάλωση ενέργειας σε 16,5 εκατομμύρια τόνους ισοδύναμου πετρελαίου (Mtoe) και v) στη μείωση της καθαρής ηλεκτροπαραγωγής από ορυκτά καύσιμα κατά 15,542 TWh μέχρι το 2030 (από 34,674 TWh το 2020 σε 19,132 TWh το 2030), με μηδενική κατά το δυνατόν, συμμετοχή του λιγνίτη.

Πίνακας 1.1 Σύνοψη εθνικών στόχων ΕΣΕΚ έως το 2030

Κατηγορία στόχου	Ευρωπαϊκός στόχος*	Εθνικός στόχος
Μείωση αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ)	≥ 40% σε σχέση με 1990	≥ 42% σε σχέση με 1990
Μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας	≥ 32%	≥ 35%
Ενεργειακή απόδοση	≥ 32,5%	≥ 38%
Μερίδιο λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή	Δεν ορίζεται συγκεκριμένος ποσοτικός στόχος	0%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019), (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2014), (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018), (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018), * τη στιγμή κύρωσης του ΕΣΕΚ.

Η Ελλάδα, όπως και τα περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ, υποστηρίζει σθεναρά τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας για το 2050, και έχει αναπτύξει τη [Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για το 2050](#), που περιλαμβάνει σενάρια απαλλαγής από τις ανθρακούχες πηγές. Στο σενάριο βάσης επιτυγχάνονται οι στόχοι του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα για το 2030, οπότε επιταχύνονται τα μέτρα για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η στρατηγική διερευνά επιλογές που φιλοδοξούν να διατηρηθεί η άνοδος της θερμοκρασίας πολύ κάτω από τους 2°C και να καταβληθούν προσπάθειες για την επίτευξη αύξησης κατά 1,5°C. Στα δύο σενάρια που είναι συμβατά με τη συγκράτηση της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τον 1,5°C, η χώρα επιτυγχάνει μείωση των καθαρών εκπομπών της (εκπομπές μείον απορροφήσεις) κατά 95% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990.

Για την επίτευξη των στόχων που τίθενται τόσο στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα όσο και στη Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050 και θέτουν, ως προτεραιότητα, τη δέσμευση της Ελληνικής Κυβέρνησης για την απόσυρση όλων των λιγνιτικών μονάδων έως το έτος 2023, πλην μιας (Πτολεμαΐδας V), της οποίας ο αρχικός προγραμματισμός είναι να αποσυρθεί μέχρι το 2028, και την παράλληλη διασφάλιση των θέσεων εργασίας και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας του ανθρωπίνου δυναμικού των επηρεαζόμενων περιοχών σχεδιάστηκε η διαδικασία της δίκαιης αναπτυξιακής και ενεργειακής μετάβασης.

1.1.2 Νεότερες εξελίξεις

Από την κύρωση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα έχουν συντελεστεί τεκτονικές αλλαγές σε θεσμικό και τεχνολογικό επίπεδο στον τομέα της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής. Η [Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας](#) αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εξετάσει και θα προτείνει την αναθεώρηση, όπου είναι απαραίτητο, της σχετικής ενεργειακής νομοθεσίας έως τον Ιούνιο του 2021. Η προκαταρκτική Συμφωνία για τον Κανονισμό για έναν [Ευρωπαϊκό Κλιματικό Νόμο](#) αναφέρει ότι η αναθεώρηση θα έχει ως στόχο την επίτευξη τουλάχιστον 55 % μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Ομοίως, το [Σχέδιο Κλιματικών Στόχων για το 2030](#) προτείνει τον ίδιο στόχο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εργάζεται στη δέσμη μέτρων για την ενέργεια και το κλίμα “[Fit for 55](#)”, για την ευθυγράμμιση της σχετικής νομοθεσίας με τον στόχο της μείωσης του καθαρού ισοζυγίου εκπομπών κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030 σε σχέση με το 1990. Πρόκειται για έναν πολύ πιο φιλόδοξο κλιματικό στόχο της ΕΕ-27 για μείωση των εκπομπών, σε σχέση με τον στόχο του 40 %, που ίσχυε όταν εκπονήθηκε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα.

Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστήριξε ενεργά τον στόχο για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 55 % έως το 2030, καθώς με άλλα εννέα κράτη - μέλη της ΕΕ-27 κατέθεσε σχετικό κείμενο θέσεων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2020. Την ίδια στιγμή, παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις σε σχέση με τα παραπάνω, συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων για την ταξινόμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον τομέα του υδρογόνου και τα επίπεδα των τιμών CO₂ στο χρηματιστήριο ενέργειας. Αντιλαμβάνεται πλήρως την κλιμακούμενη φιλοδοξία για το κλίμα σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο και διαμορφώνει τις ενεργειακές προτάσεις της για το σύνολο της επικράτειας και τις περιοχές μετάβασης, λαμβάνοντας υπόψη την επαρκή κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της χώρας και την εξασφάλιση του χαμηλότερου δυνατού κόστους για τους καταναλωτές.

Ειδικότερα, υλοποιείται ένα πλέγμα δράσεων, που άμεσα ή έμμεσα αφορούν στις περιοχές μετάβασης (διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αδειοδοτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο για την αποθήκευση ενέργειας και το υδρογόνο, ενεργειακή αναβάθμιση κτιριακού αποθέματος, κίνητρα για την ηλεκτροκίνηση, τηλεθέρμανση, κ.ά.). Οι πολιτικές επιλογές του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην κατεύθυνση της διασφάλισης κριτηρίου οικονομικής φερεγγυότητας και της διασφάλισης τίτλων ιδιοκτησίας για επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά το στάδιο της αδειοδότησης θα έχουν θετική επίπτωση στην ανάπτυξή τους στις συγκεκριμένες περιφέρειες, όπου ήδη υπάρχει ιδιαίτερα αυξημένο επενδυτικό ενδιαφέρον. Ειδικά στις συγκεκριμένες περιφέρειες ισχύουν ορισμένοι ευνοϊκοί όροι σε σχέση με τις αδειοδοτήσεις και τη λειτουργία για τα μικρά έργα και τις αιτήσεις ενεργειακών κοινοτήτων, όπου συμμετέχουν τοπικές επιχειρήσεις και κάτοικοι, ενώ παράλληλα προωθείται και στηρίζεται η αυτοπαραγωγή.

Η προώθηση της ανάπτυξης μονάδων αποθήκευσης ενέργειας, κυρίως μπαταριών και αντλησιοταμίευσης, σε επίπεδο χώρας, προβλέπεται ακόμη και έως το 2030. Προσομοιώσεις μάλιστα του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, που δημοσιεύτηκαν ([link](#)) με τα ίδια ακριβώς σενάρια που περιέχονται στη μελέτη επιπτώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον νέο κλιματικό στόχο της ΕΕ-27 για το 2030, δείχνουν ότι η χώρα θα έχει αυξημένες ανάγκες σε υποδομές αποθήκευσης. Αυτό σημαίνει ότι, εκτός από την αντλησιοταμίευση και τις μπαταρίες, θα χρειαστεί να αξιοποιηθούν και άλλες τεχνολογίες. Ο ρόλος του πράσινου υδρογόνου στη διαδικασία αυτή προβλέπεται να είναι σημαντικός ειδικά για την περίοδο μετά το 2030. Η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων ενεργειακής αποθήκευσης, αν και κατά κύριο λόγο αποτελεί επενδυτική απόφαση, συνδέεται με την ύπαρξη των

απαραίτητων υποδομών στα δίκτυα, και για το λόγο αυτό, αναμένεται ότι θα αναπτυχθεί υψηλή ικανότητα αποθήκευσης στις περιοχές μετάβασης και θα αναδειχθούν σε Εναλλακτικούς Κόμβους Ενέργειας.

Όσον αφορά στην τηλεθέρμανση, που αποτελεί κύρια πολιτική προτεραιότητα, η μερική μείωση του ανθρακικού της αποτυπώματος προωθείται μέσω της κατάργησης της χρήσης του λιγνίτη, της αξιοποίησης της βιομάζας, της χρήσης ηλεκτρικών λεβήτων που θα λειτουργούν με ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και άλλων διαθέσιμων τεχνολογικά λύσεων, που εξετάζονται. Ωστόσο, βασικό κριτήριο επιλογής της λύσης που θα προτιμηθεί θα είναι η διασφάλιση της ανεμπόδιστης κάλυψης των αναγκών θέρμανσης των καταναλωτών.

Επιπρόσθετα, στις εν λόγω περιοχές, δίδεται έμφαση σε μια ολιστική προσέγγιση για την ανακαίνιση του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος, προκειμένου να μειωθούν οι ενεργειακές ανάγκες και να αυξηθεί η ενεργειακή αποδοτικότητα για τους τελικούς χρήστες, με τη χρηματοδότηση προπαρασκευαστικών μελετών από το Πράσινο Ταμείο ([link](#)).

Στις επόμενες παραγράφους παρουσιάζεται αναλυτικότερα το χρονοδιάγραμμα απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων της χώρας και το χρονοδιάγραμμα της μετάβασης.

1.1.3 Απόσυρση λιγνιτικών μονάδων

Πρωταρχικό στόχο της Ελληνικής Κυβέρνησης αποτελεί η δραστική και οριστική μείωση του μεριδίου λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή με εμπροσθοβαρές χρονικό πρόσημο και, έως το 2028, η πλήρης απένταξη του από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής, με σταδιακή αντικατάσταση των ρυπογόνων και οικονομικά μη βιώσιμων μονάδων παραγωγής ενέργειας από την καύση λιγνίτη με πράσινες υποδομές παραγωγής και αποθήκευσης καθαρής και ανανεώσιμης ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, υλοποιείται ένα οργανωμένο σχέδιο απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων της χώρας και της Μεγαλόπολης, ειδικότερα.

Πίνακας 1.2 Διαχρονική εξέλιξη της απόσυρσης λιγνιτικών μονάδων στην ελληνική επικράτεια.

Περιφέρεια	Λιγνιτική μονάδα	Έτος απόσυρσης
Δυτική Μακεδονία	ΛΙΠΤΟΛ 1	2014
	ΛΙΠΤΟΛ 2	2014
	Πτολεμαΐδα 1	2011
	Πτολεμαΐδα 2	2014
	Πτολεμαΐδα 3	2014
	Πτολεμαΐδα 4	2015
	Πτολεμαΐδα 5	2028
	Άγιος Δημήτριος 1	2022
	Άγιος Δημήτριος 2	2022
	Άγιος Δημήτριος 3	2022
	Άγιος Δημήτριος 4	2022
	Άγιος Δημήτριος 5	2023
	Καρδιά 1	2019
	Καρδιά 2	2019
	Καρδιά 3	2021
	Καρδιά 4	2021
	Αμύνταιο 1	2020
	Αμύνταιο 2	2020
	Μελίτης	2023
	Πελοπόννησος	Μεγαλόπολη 1
Μεγαλόπολη 2		2014
Μεγαλόπολη 3		2022
Μεγαλόπολη 4		2023

Πηγή: (Υπ' αρ. Δ5/ΗΛ/Α/Φ7/161/3800/09.03.2011 απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ, 2011), (ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ), 2014), (ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ), 2014), (ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ), 2015), (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, 2019), (IENE, 2020).

Η Ελλάδα καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια να φανεί συνεπής με την ευρωπαϊκή δέσμευση για τη μείωση της παραγωγής ενέργειας από την καύση λιγνίτη. Το 2011 η παραγωγή των μονάδων της ΔΕΗ ήταν **27,4 TWh** και το 2019 **10,417 TWh**, δηλαδή ήταν μειωμένη κατά **62 %**. Το 2020 η παραγωγή ενέργειας από την καύση λιγνίτη ήταν **5,7 TWh** έναντι **8,1 TWh** που προέβλεπε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα για την ίδια χρονιά, δηλαδή μειωμένη κατά **30 %**.

1.1.4 Στάδια και δράσεις διαδικασίας μετάβασης

Η μετάβαση σε μια οικονομία μηδενικών ρύπων είναι ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία και επηρεάζει άμεσα τις περιοχές εξόρυξης λιγνίτη, λόγω της απώλειας θέσεων εργασίας στα λιγνιτωρυχεία, στις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής και, εν γένει, στην αλυσίδα αξίας του λιγνίτη. Τις επηρεάζει, δε, και έμμεσα, λόγω της οικονομικής ύφεσης που προκαλείται, ακριβώς επειδή οι σχετικές δραστηριότητες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των τοπικών οικονομιών (βλ. 1.2). Εκτός από την αναγκαιότητα να ληφθούν κατάλληλα, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, αντισταθμιστικά μέτρα τόσο από την πλευρά της προσφοράς, όσο και από την πλευρά της ζήτησης, απαιτείται σοβαρή προετοιμασία με διαρθρωτικές και δομικές αλλαγές σε κεντρικό, αλλά και σε τοπικό επίπεδο.

Η άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης προσεγγίζεται μέσω τριών αλληλένδετων διαστάσεων: του ανθρώπινου δυναμικού, του παραγωγικού κεφαλαίου και του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στον άνθρωπο και την εργασία, δεδομένου ότι η επιδιωκόμενη μετάβαση σε ένα βιώσιμο παραγωγικό πρότυπο απαιτεί περισσότερες και νέες δεξιότητες αναγκαίες για τη δημιουργία καλύτερων θέσεων απασχόλησης. Με την έννοια αυτή, το ανθρώπινο δυναμικό και το παραγωγικό κεφάλαιο αλληλοσυμπληρώνονται. Αντίστοιχα, το περιβάλλον - φυσικό και πολιτιστικό - το οποίο έχει υποβαθμιστεί από την εξορυκτική δραστηριότητα και τους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής, αποτελεί σημαντική συνιστώσα τόσο για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, όσο και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Σε αυτήν την κατεύθυνση συμβάλλει ενεργά η διαδικασία της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των συσχετιζόμενων με τη λιγνιτική δραστηριότητα περιοχών, καθώς και του συνόλου της χώρας. Τα επιμέρους στάδια, πυλώνες και υποστηρικτικές δράσεις στοχεύουν στην επίτευξη τόσο της απολιγνιτοποίησης της παραγωγής, όσο και της δίκαιης μετάβασης και απορρέουν από τον οδικό χάρτη της Παγκόσμιας Τράπεζας ([link](#)), προσαρμοσμένο στη σημερινή κατάσταση και τα δεδομένα της περιοχής. Ειδικότερα, αναγνωρίζονται δύο στάδια, του σχεδιασμού και της υλοποίησης, καθώς και τρεις πυλώνες :

1. Αποκατάσταση και επανάχρηση υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων
2. Κοινωνική συνοχή και οικονομικός μετασχηματισμός (δίκαιη μετάβαση σε νέο παραγωγικό μοντέλο)
3. Διακυβέρνηση

Οι σημαντικότερες δράσεις του κάθε σταδίου ανά πυλώνα περιγράφονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.3 Στάδια, πυλώνες και σημαντικότερες δράσεις διαδικασίας μετάβασης.

Πυλώνας		Επιμέρους δράση	Ημερομηνία
1. Αποκατάσταση και επανάχρηση υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων		• 1.1 Περιορισμός δραστηριοτήτων και απόσυρση λιγνιτικών μονάδων (ΕΣΕΚ)	2021-2023
		• 1.2 Νομοθετικές ρυθμίσεις σχετικά με το ΣΔΑΜ στον Ν. 4759/2020	2020
		• 1.3 Προγραμματικές Συμβάσεις ΥΠΕΝ – ΔΕΗ Α.Ε. (1 ^η αφορά στην ενεργοποίηση χωρικού σχεδιασμού / ΕΠΣ και 2 ^η αφορά στη μεταβίβαση εκτάσεων – δημιουργία SPV)	2021
		• 1.4 Χωρικός Σχεδιασμός (ΕΠΣ)	2022
		• 1.4 Αποκαταστάσεις λιγνιτικών πεδίων	2021-2025
		• 1.5 Αναπροσαρμογή χρήσεων λιγνιτικών πεδίων	2023-2027
		• 1.6 Έναρξη λειτουργίας των πρώτων κυτάρων-οργανωμένων χωρικών υποδοχέων	2025
		• 2.1 Δράσεις διασφάλισης της αδιάλειπτης θέρμανσης των πόλεων	2023
		• 2.2 Άλλες δράσεις συμπλήρωσης δικτύου Τ/Θ, καθώς και παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού και βελτίωσης	2022-2026
		• 3.1 Εθνικό Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης – Master Plan (link)	2020
		• 3.2 Σχεδιασμός και ενεργοποίηση Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος	2020
		• 3.3 Προκήρυξη μελέτης σκοπιμότητας επιχειρηματικού πάρκου στον Δήμο Μεγαλόπολης	2021
		• 3.4 Ανοιχτή πρόσκληση για την υποβολή μη δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων από φορείς εκτός δημοσίου τομέα	2021
		• 3.5 Υιοθέτηση αναθεωρημένων κατευθύνσεων περιφερειακών ενισχύσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις επηρεαζόμενες περιοχές	2021
2. Κοινωνική συνοχή και οικονομικός μετασχηματισμός (Μετάβαση σε νέο μετασχηματισμό)	2α. Τηλεθέρμανση (Τ/Θ)	• 3.6 Κατάρτιση-διαβούλευση και έγκριση Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ) και Προγράμματος ΔΑΜ & ΣΜΠΕ	2021
	2β. Σχεδιασμός και υλοποίηση ΔΑΜ	• 3.7 Ενεργοποίηση-υλοποίηση δράσεων ΠΔΑΜ	2022-2029
		• Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας	
		• Ενεργειακή μετάβαση - κλιματική ουδετερότητα	
		• Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία	
		• Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου	
		• Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας - Ευφείς κοινότητες	
		• 3.8 Ενεργοποίηση-υλοποίηση 2 ^{ου} και 3 ^{ου} Πυλώνα ΜΔΜ	
3. Διακυβέρνηση	• 4.1 Συγκρότηση Κυβερνητικής & Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ	2019	
	• 4.2 Σύσταση-συγκρότηση Τεχνικής Γραμματείας	2020	
	• 4.3 Σύσταση-συγκρότηση Τεχνικής Επιτροπής ΣΔΑΜ (ΤΕΣΔΑΜ)	2020	
	• 4.4 Σύσταση-συγκρότηση Αρχής Διαχείρισης	2021	
	• 4.5 Σύσταση – συγκρότηση Επιτροπής Παρακολούθησης	2022	
	• 4.6 Λειτουργία Παρατηρητηρίου Δίκαιης Μετάβασης	2022	
	• 4.7 Σύσταση – συγκρότηση SPV και θυγατρικής «Εγνατία Οδός Α.Ε»	2021	
	• 4.8 Υποστήριξη Δικαιούχων	2022-2029	
	• 4.9 Υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων (ΤΕΣΔΑΜ-Enterprise Greece – Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα)	2022-2029	

Υπόμνημα

Στάδιο I: Σχεδιασμός

Στάδιο II: Υλοποίηση

Σε σχέση με τα ανωτέρω και τα κυριότερα ορόσημα σημειώνονται τα εξής:

1. Στις 23.12.2019, το Υπουργικό Συμβούλιο συγκρότησε την Κυβερνητική και τη Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ [[ΠΥΣ 52/23-12-19 \(ΦΕΚ 213/A/24-12-2019\)](#), [ΠΥΣ 1/2020 \(ΦΕΚ 26/A/07-02-2020\)](#), [ΠΥΣ 49/7-12-20 \(ΦΕΚ 259/A/27-12-2020\)](#)]. Με το άρθρο 104, παρ. 5 του [Νόμου 4685/2020 \(ΦΕΚ 92/A/ 07-05-2020\)](#) συστάθηκε η Τεχνική Γραμματεία της Συντονιστικής Επιτροπής Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης του άρθρου 3 της υπ' αρ. 52/2019 Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου.
2. Με τον [Νόμο 4759/2020 \(ΦΕΚ 245/A/9-4-2020\)](#), προβλέπεται η σύναψη Προγραμματικής Σύμβασης, μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και της ΔΕΗ Α.Ε., η οποία θα ρυθμίζει μεταξύ άλλων τη μεταβίβαση των υποκείμενων εκτάσεων κυριότητας της ΔΕΗ Α.Ε.
3. Από τις 9.7.2020 έχει δημοσιευθεί ανοιχτή πρόσκληση ([link](#)) για την υποβολή μη δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων από φορείς εκτός δημοσίου τομέα, σε συνεργασία με το [Enterprise Greece](#), τον αρμόδιο φορέα για την προσέλκυση επενδύσεων και την προώθηση εξαγωγών. Αντίστοιχη πρόσκληση υπάρχει για τους φορείς του δημοσίου, στο πλαίσιο ενός Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος ([link](#)).
4. Δρομολογήθηκε η διασφάλιση της θέρμανσης της Μεγαλόπολης, μέσω βιώσιμης και συμφέρουσας λύσης.
5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην υιοθέτηση αναθεωρημένων κατευθύνσεων περιφερειακών ενισχύσεων ([link](#)), που θα συμβάλλουν θετικά στην προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων στην περιοχή.
6. Είναι υπό ανάθεση η μελέτη σκοπιμότητας για το επιχειρηματικό πάρκο στη Μεγαλόπολη.
7. Σχεδιάστηκαν και επίκειται η έναρξη προγραμμάτων για τη στήριξη της απασχόλησης από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού ([link](#)).
8. Ξεκίνησε και βρίσκεται σε εξέλιξη ο σχεδιασμός του Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027, σε συμφωνία και εναρμόνιση με τα υποκείμενα προς έγκριση εδαφικά σχέδια ΠΔΜ, Μεγαλόπολης και νήσων Βορείου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης.
9. Προωθείται η αποκατάσταση των εκτάσεων των ορυχείων και των εγκαταστάσεων της ΔΕΗ, ενώ αναγνωρίστηκαν τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ) (αρ. 8, Ν. 4447/2016, αρ. 11, Ν. 4759/2020) ως το πλέον κατάλληλο εργαλείο για τη διαμόρφωση των χρήσεων στις περιοχές ενδιαφέροντος, ιδιοκτησίας της ΔΕΗ. Στο πλαίσιο κατάρτισης των ΕΠΣ, τα οποία, θα εγκριθούν με Προεδρικό Διάταγμα, θα προταθεί η ίδρυση Επιχειρηματικών Πάρκων (Ν. 3982/2011), περιλαμβάνοντας σχετικές διατάξεις για την επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης και ίδρυσης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα εγκατασταθούν σε αυτά.
10. Ξεκίνησαν οι διαδικασίες για τον ορισμό του υπεύθυνου φορέα, οχήματος ειδικού σκοπού (SPV), που προέβλεπε η μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας, προκειμένου να φέρει εις πέρας την αποκατάσταση των εκτάσεων και των εγκαταστάσεων.

1.2 Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών

Η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης, ήτοι της πλήρους απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων και της περάτωσης λειτουργίας των ορυχείων, εναρμονίζεται με τον ενωσιακό και εθνικό στόχο αναφορικά με τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Η εν λόγω μετάβαση, ωστόσο, συνεπάγεται παύση ή/και περιορισμό των δραστηριοτήτων συναφών κλάδων, καθώς και διαφοροποίηση ορισμένων περιοχών της περιφέρειας Πελοποννήσου. Ως εκ τούτου, δημιουργούνται επιπτώσεις και προκλήσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Για τον προσδιορισμό των επηρεαζόμενων εδαφών (βλ. 1.2 παρακάτω) και την αναγνώριση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης στην οικονομία μηδενικών ρύπων (βλ. 2.1), καθώς και τη διερεύνηση των αναπτυξιακών προοπτικών (βλ. 2.4.1) αξιοποιείται σειρά μελετών που εκπονήθηκαν για λογαριασμό της Ελληνικής Κυβέρνησης από σημαντικούς διεθνείς και εγχώριους φορείς και οργανισμούς. Οι μελέτες αυτές εστίασαν σε διάφορες πτυχές της απολιγνιτοποίησης και αποτελούν σημαντική πηγή στοιχείων και προτάσεων για τον σχεδιασμό της μετάβασης.

Η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας ανέθεσε σε σύμπραξη μελετητών την εκπόνηση του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης ([link](#)), το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών

Ερευνών (IOBE) εκπόνησε μελέτη για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και αντισταθμιστικές δράσεις, λόγω της απολιγνιτοποίησης ([link](#)), ενώ το Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (IENE) εκπόνησε μελέτη για την υφιστάμενη κατάσταση και τις προοπτικές για τις περιοχές που βρίσκονται σε μετάβαση στην Ελλάδα ([link](#)). Ακόμη, σημαντική πηγή στοιχείων αποτέλεσε η μελέτη για την περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα μετά το 2020, του ΟΟΣΑ ([link](#)). Στη νέα έκδοση του εδαφικού αξιοποιήθηκε η μελέτη για τη βιομηχανική μετάβαση της χώρας, του Joint Research Centre της Ευρωπαϊκής Ένωσης ([link](#)), καθώς και η μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη δημιουργία ενός οδικού χάρτη για τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή ([link](#)), οι οποίες αν και εστιάζουν στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας περιλαμβάνουν αξιολογικά συμπεράσματα, που δύνανται να αξιοποιηθούν στην περίπτωση της περιφέρειας Πελοποννήσου.

Από τη διερεύνηση της χωροθέτησης των δραστηριοτήτων εξόρυξης λιγνίτη και παραγωγής ενέργειας από την καύση του, παρατηρείται συγκέντρωση σε δύο περιφέρειες, της Δυτικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου, και συγκεκριμένα στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και **Αρκαδίας**¹. Ειδικότερα, **το 13 % της εγκατεστημένης ισχύος** συγκεντρώνεται στην Π.Ε Αρκαδίας και συγκεκριμένα στον Δήμο Μεγαλόπολης. Βάσει του εγχώριου σχεδιασμού, το σύνολο των μονάδων που εντοπίζονται στον Δήμο Μεγαλόπολης θα έχει αποσυρθεί μέχρι το 2023. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι επιπτώσεις που αναμένεται να επιφέρει η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή χωροθέτησής τους.

1.2.1 Αιτιολόγηση χαρακτηρισμού εδαφών ως αρνητικά επηρεαζόμενα

Η λιγνιτική παραγωγή συνδέεται με πλήθος διαφορετικών δραστηριοτήτων (π.χ. εξόρυξης, εξυγίανσης, παροχής ενέργειας κ.α.) δημιουργώντας πολλαπλασιαστικές επιδράσεις σε επίπεδο οικονομίας, επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενεργειακού εφοδιασμού, αλλά και απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, για τον προσδιορισμό των εδαφών που επηρεάζονται αρνητικά από την απολιγνιτοποίηση εξετάστηκαν και αναλύθηκαν συγκριτικά μεταξύ άλλων:

- **Δημογραφικά μεγέθη και μεγέθη απασχόλησης:** πληθυσμός, μεταβολή, πυκνότητα, γήρανση και μεγέθη απασχόλησης ανά κλάδο δραστηριότητας.
- **Μακροοικονομικά μεγέθη:** ΑΕΠ, ΑΠΑ, καταναλωτική δαπάνη, διαθέσιμο εισόδημα ανά κλάδο δραστηριότητας.
- **Μικροοικονομικά μεγέθη:** πλήθος και κύκλος εργασιών επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας.

Σε πρώτο στάδιο, διερευνήθηκαν οι επιπτώσεις της διαδικασίας της απολιγνιτοποίησης σε επίπεδο περιφέρειας ή/και περιφερειακής ενότητας. Συγχρόνως, δεδομένης της χωροθέτησης των λιγνιτικών μονάδων κρίθηκε σκόπιμο να αναλυθούν οι εκτιμώμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας πρωτίστως στον Δήμο Μεγαλόπολης και δευτερευόντως στους επιμέρους όμορους δήμους.

1.2.2 Προσδιορισμός αρνητικά επηρεαζόμενων εδαφών

Πληθυσμός

Βάσει της πλέον πρόσφατης απογραφής του εγχώριου πληθυσμού που πραγματοποιήθηκε το 2011 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο πληθυσμός της Πελοποννήσου ανερχόταν σε περίπου ~553 χιλ. άτομα (ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα, 2011). Λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στο μεσοδιάστημα, τις μεταναστευτικές ροές και τη φυσική κίνηση του πληθυσμού, ήτοι το πλήθος των γεννηθέντων και αποθανόντων, εκτιμάται η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού και το μέγεθος του μέχρι και το έτος 2020 ανά περιφέρεια. Ως αποτέλεσμα, στο σύνολο της περιφέρειας

¹ Λαμβάνοντας υπόψη ότι η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων είναι σε εξέλιξη το ποσοστό αυτό μπορεί να έχει αλλάξει μέχρι την έγκριση του εδαφικού.

Πελοποννήσου το 2020 αναμένεται να παρουσιαστεί **πληθυσμιακή μείωση άνω του 2 %** έναντι της απογραφής του 2011 (539,81 χιλ. κάτοικοι).

Επιπλέον, βάσει της ανάλυσης των δεδομένων σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, παρατηρείται σημαντική **εκροή του πληθυσμού της Π.Ε Αρκαδίας** στην οποία ενσωματώνεται διοικητικά ο Δήμος Μεγαλόπολης όπου εντοπίζεται το σύνολο των λιγνιτικών μονάδων της περιφέρειας Πελοποννήσου.

Πίνακας 1.4 Εκτίμηση πληθυσμού (σε χιλ.).

Περιοχή	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Π.Ε. Αργολίδας	92,45	92,23	91,96	91,56	91,12	90,79	-0,36%
Π.Ε. Αρκαδίας	80,28	79,54	78,72	77,86	77,07	76,29	-1,01%
Π.Ε. Κορινθίας	140,57	140,53	140,45	139,96	139,40	139,12	-0,21%
Π.Ε. Λακωνίας	85,95	85,86	85,78	85,48	85,27	85,10	-0,20%
Π.Ε. Μεσσηνίας	151,81	151,15	150,74	149,88	149,18	148,52	-0,44%
Σύνολο	551,06	549,30	547,65	544,75	542,04	539,82	-0,41%
περιφέρειας Πελοποννήσου							
Σύνολο χώρας	10.831,75	10.783,20	10.730,66	10.673,44	10.612,39	10.558,25	-0,51%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου ετών 2002-2019, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση.

Σε επίπεδο δήμων, **ο Δήμος Μεγαλόπολης, που επηρεάζεται πρωτίστως από την απολιγνιτοποίηση έχει 9,5 χιλ. κατοίκους (2019)**. Οι όμοροι δήμοι που άμεσα, έμμεσα ή επαγόμενα επηρεάζονται από την απολιγνιτοποίηση (βλ. παρακάτω) είναι ο Δήμος Γορτυνίας, με πληθυσμό 8,99 χιλ. κατοίκους, ο Δήμος Τρίπολης, με πληθυσμό 42,01 χιλ. κατοίκους και ο Δήμος Οιχαλίας, με πληθυσμό 10,47 χιλ. κατοίκους. Ο τελευταίος εντάσσεται στην Π.Ε Μεσσηνίας. Στο σύνολο των άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα επηρεαζόμενων περιοχών της περιφέρειας Πελοποννήσου διαμένουν 70,97 χιλ. κάτοικοι (2019). Πρόκειται για περιοχές αραιοκατοικημένες με την αναλογία κατοίκων ανά τετραγωνικό χλμ. να υπολείπεται κατά πολύ του εθνικού μέσου όρου (ενδεικτικά: μ.ο. χώρας 2011: 82, περιφέρειας Πελοποννήσου: 38, ΠΕ Αρκαδίας: 30, Δ. Τρίπολης: ~32, Δ. Μεγαλόπολης 15, Δ. Γορτυνίας: 10, Δ. Οιχαλίας: ~27)².

Ο ΟΟΣΑ ([link](#)) επισημαίνει τα **δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά** της περιφέρειας ως ένα σημαντικό ζήτημα. Το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 70 ετών κατέχει τη δεύτερη θέση στη χώρα πολύ πάνω από τα ελληνικά και τα επίπεδα της ΕΕ. Αυτό επαληθεύεται επίσης από τον δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων, ο οποίος, το 2019, ήταν στο επίπεδο του 40,2 %, το οποίο είναι πάνω από τον εθνικό μέσο όρο. Ανάλογα δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά εμφανίζουν οι περιοχές που πλήττονται άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα από την απολιγνιτοποίηση. Οι περιοχές αυτές εμφανίζουν υψηλούς και αυξανόμενους δείκτες γήρανσης (σε ορισμένες περιπτώσεις ιδιαίτερα υψηλούς, όπως στη Δ.Ε Τρικολώνων, που ο σχετικός δείκτης ανέρχεται σε 6,87) και ιδιαίτερα χαμηλούς δείκτες αντικατάστασης, στις περισσότερες περιπτώσεις κάτω της μονάδας³.

Οικονομία

Η μελέτη του ΟΟΣΑ ([link](#)) επισημαίνει τη δυναμική παρουσία της βιομηχανίας στην περιφέρεια Πελοποννήσου, η οποία οφείλεται στη βιομηχανική συγκέντρωση στην περιοχή της Κορίνθου (κυρίως διυλιστήρια αργού πετρελαίου) και την παραγωγή ενέργειας με βάση τον λιγνίτη στη Μεγαλόπολη. Ο πρωτογενής τομέας είναι ισχυρός σε όρους ΑΕΠ, όμως, η σχετική παραγωγικότητα του είναι αρκετά χαμηλότερη σε σύγκριση με εκείνη της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, και έχει τις ασθενέστερες επιδόσεις σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο, 86 %. Δημοφιλή τουριστικό προορισμό αποτελούν κυρίως οι παράκτιες περιοχές της Πελοποννήσου, όμως ο αρχαιολογικός

² Τα στοιχεία προέρχονται από την Ομάδα Έργου του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, το Σχέδιο Στρατηγικού Σχεδιασμού Δήμου Τρίπολης ([link](#)), το Σχέδιο Ανάπτυξης (Master Plan) περιοχής ενεργειακού Δήμου Μεγαλόπολης και Δήμου Γορτυνίας (Δ.Δ. Τρικολώνων) και το Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια του Δήμου Οιχαλίας ([link](#)), ανάλογα με την περίπτωση.

³ Ό.π.

πλούτος και το ιδιαίτερο ορεινό τοπίο της ενδοχώρας δημιουργούν δυνατότητες για την περαιτέρω ανάπτυξή του.

Από την εξέταση της διάρθρωσης της ΑΠΑ ανά κλάδο και περιφερειακή ενότητα, αναδεικνύεται η σημαντική συσχέτιση της λιγνιτικής δραστηριότητας με την περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας. Συγκεκριμένα, το ~33 % της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της Π.Ε Αρκαδίας οφείλεται στην ενέργεια, εξόρυξη και ύδρευση, κλάδου άμεσα συνυφασμένου με τη λιγνιτική παραγωγή. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με την αντίστοιχη συμβολή του εν λόγω κλάδου στην ΑΠΑ των λοιπών περιφερειακών ενότητων, ενώ παράλληλα είναι από τα μεγαλύτερα μεγέθη συγκριτικά με το μερίδιο που καταλαμβάνουν οι υπόλοιποι κλάδοι στην ΑΠΑ της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας.

Πίνακας 1.5 Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά περιφερειακή ενότητα, έτος βάσης: 2019).

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	12,02%	3,65%	15,96%	1,62%	27,21%	2,98%	36,56%	100%
Π.Ε. Αρκαδίας	6,21%	32,62%	5,96%	1,89%	17,52%	2,32%	33,47%	100%
Π.Ε. Κορινθίας	5,70%	8,76%	16,89%	2,02%	24,93%	3,01%	38,69%	100%
Π.Ε. Λακωνίας	15,90%	1,22%	11,33%	2,00%	27,13%	3,53%	38,89%	100%
Π.Ε. Μεσσηνίας	12,02%	1,35%	10,93%	1,81%	23,09%	2,82%	48,00%	100%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	9,94%	9,25%	12,46%	1,87%	23,84%	2,90%	39,73%	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Α10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Παράλληλα, το 64 % της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας Πελοποννήσου προκύπτει από την Π.Ε Αρκαδίας, μέσω της δραστηριοποίησης των αντίστοιχων επιχειρήσεων, οι οποίες εξυπηρετούν τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ως αποτέλεσμα, αναδεικνύεται η συγκέντρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του κλάδου στην περιοχή της ως άνω περιφερειακής ενότητας.

Ειδικότερα, στην Π.Ε Αρκαδίας εκτιμάται πως το 2019 δραστηριοποιήθηκαν 120 επιχειρήσεις στον κλάδο της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης. Ο κύκλος εργασιών των εν λόγω επιχειρήσεων ανέρχεται σε € 28 εκ.

Η συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην οικονομία της ως άνω περιφερειακής ενότητας επιβεβαιώνεται και μέσα από το ύψος των επενδύσεων που έχει υλοποιήσει η ΔΕΗ Α.Ε. Ειδικότερα, για την περίοδο 2014 – 2018 η ΔΕΗ Α.Ε. εκτιμάται πως έχει πραγματοποιήσει επενδύσεις σε τοπικές εργολαβικές επιχειρήσεις ύψους ~ € 119 εκ. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας, οι επενδύσεις αυτές δημιουργούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα ενισχύοντας περαιτέρω την τοπική οικονομία. Ειδικότερα, η δαπάνη του εργολαβικού προσωπικού της ΔΕΗ Α.Ε. για το 2019 εκτιμάται σε € 22 εκ.

Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτή η σημαντική συμβολή του τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης στην Π.Ε Αρκαδίας και κατά συνέπεια η επιρροή που αναμένεται να έχει η απολιγνιτοποίηση στην οικονομία και την επιχειρηματική δραστηριότητα στον Δήμο Μεγαλόπολης, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή αυτής.

Απασχόληση

Η εξέταση των χαρακτηριστικών του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας Πελοποννήσου, φανερώνει ότι η Π.Ε. Αρκαδίας απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων του κλάδου εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης της περιφέρειας συνολικά, το οποίο ανέρχεται σε 49 % και αφορά σε ~ 1,6 χιλιάδες άτομα. Αμέσως μετά στη δεύτερη θέση έρχεται η Π.Ε. Μεσσηνίας που απασχολεί

περίπου 690 άτομα στον προαναφερόμενο κλάδο, κάτι το οποίο υποδηλώνει την αλληλεπίδραση της λιγνιτικής δραστηριότητας και στην Π.Ε Μεσσηνίας λόγω εγγύτητας με τη Μεγαλόπολη.

Πίνακας 1.6 Διάρθρωση απασχόλησης ανά κλάδο (σε χιλ., έτος βάσης: 2019).

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	9,00	0,33	2,11	2,57	13,60	0,37	13,11	41,09
Π.Ε. Αρκαδίας	6,67	1,58	1,56	1,90	10,08	0,27	8,39	30,45
Π.Ε. Κορινθίας	11,07	0,41	3,84	2,53	13,30	0,89	15,33	47,38
Π.Ε. Λακωνίας	10,55	0,23	1,44	1,70	10,41	0,36	8,94	33,64
Π.Ε. Μεσσηνίας	18,46	0,69	2,53	2,98	18,21	0,63	15,35	58,85
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	55,75	3,23	11,49	11,69	65,60	2,53	61,12	211,40

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2011), (EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions, 2020), (IOBE, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Ο σημαντικός βαθμός εξάρτησης της απασχόλησης της Π.Ε Αρκαδίας από τη λιγνιτική δραστηριότητα επιβεβαιώνεται και μέσω της απασχόλησης που δημιουργεί η ΔΕΗ Α.Ε. Συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό που απασχολεί η ΔΕΗ Α.Ε. στις λιγνιτικές μονάδες της Μεγαλόπολης υπερβαίνει τα 1.000 άτομα.

Τα ανωτέρω στοιχεία για την Π.Ε Αρκαδίας επιβεβαιώνονται και από τη μελέτη του IOBE (έτος βάσης 2019), με βάση την οποία η αλυσίδα αξίας της λιγνιτικής δραστηριότητας (δηλαδή άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις) συνεισφέρει στην οικονομία της Π.Ε Αρκαδίας κατά ~ € 305 εκ., συμβάλει στην απασχόληση ~ **3 χιλ. ατόμων**, ενώ ο κύκλος εργασιών που επηρεάζεται από τη λιγνιτική δραστηριότητα και βασίζεται στην αξία παραγωγής του κλάδου που επηρεάζεται άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα εκτιμάται πως ανέρχεται **σε € 540 εκ.**

Συνοψίζοντας:

- Η Π.Ε. Αρκαδίας συμβάλλει κατά ~50 % στην απασχόληση του κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης, **άμεσα σχετιζόμενου με τη λιγνιτική δραστηριότητα**, του συνόλου της περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Η απασχόληση στην Π.Ε. Αρκαδίας εξαρτάται σημαντικά από τον κλάδο εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης, ο οποίος δημιουργεί, **άμεσα**, πάνω από 1,6 χιλ. θέσεις εργασίας στο σύνολο.
- Στην Π.Ε. Αρκαδίας η **αλυσίδα αξίας της λιγνιτικής δραστηριότητας** (άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις) συμβάλει στην απασχόληση ~ 3 χιλ. ατόμων.
- Ο συγκεκριμένος κλάδος εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης παρουσιάζει επίσης αξιόλογο ποσοστό **άμεσα** απασχολούμενων στην Π.Ε. Μεσσηνίας, της τάξης του 21%, το οποίο υποδηλώνει την αλληλεπίδραση με τη λιγνιτική δραστηριότητα στη Μεγαλόπολη.

Επιπροσθέτως, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ο βαθμός εξάρτησης της θέρμανσης ενός αριθμού νοικοκυριών του Δήμου Μεγαλόπολης από τη λιγνιτική παραγωγή. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι η απαιτούμενη κάλυψη των αναγκών θέρμανσης τμήματος του πληθυσμού πραγματοποιούταν, μέχρι πρότινος, μέσω της αξιοποίησης της θερμότητας που παραγόταν από τη λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.

Λαμβάνοντας υπόψη την προηγηθείσα ανάλυση γίνεται σαφές ότι:

- Η οικονομία της Π.Ε. Αρκαδίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό (33 %) από το κλάδο εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης, ενώ η εν λόγω περιοχή συμβάλλει σε μεγάλο ποσοστό (64 %) στην

ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας Πελοποννήσου.

- Η λιγνιτική παραγωγή και οι επιδράσεις που προκαλεί σε συναφείς και εξαρτώμενες δραστηριότητες της αλυσίδας αξίας της δημιουργούν συνολικά στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας ~ 3 χιλ. θέσεις εργασίας. Ο αριθμός αυτός αφορά στο ~60 % των εργαζομένων σε συναφείς και εξαρτώμενες δραστηριότητες στη περιφέρεια.
- Ο Δήμος Μεγαλόπολης εξαρτάται από τη λιγνιτική ηλεκτροπαραγωγή για την κάλυψη των αναγκών θέρμανσης των νοικοκυριών του.
- Πέραν της Π.Ε. Αρκαδίας, προκύπτει συμβολή των δραστηριοτήτων της ενέργειας και της εξόρυξης στην Π.Ε Μεσσηνίας και συγκεκριμένα στον Δήμο Οιχαλίας, ο οποίος συνδέεται με την αλληλεπίδραση σε οικονομικό, επιχειρησιακό – επιχειρηματικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο απασχόλησης.

Ως εκ τούτου, η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης θα επηρεάσει **πρωτίστως τον Δήμο Μεγαλόπολης και δευτερευόντως τους όμορους Δήμους Τρίπολης και Γορτυνίας από την Π.Ε. Αρκαδίας, καθώς και τον όμορο Δήμο Οιχαλίας από την Π.Ε. Μεσσηνίας.**

2 Αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη

Η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα συνεπάγεται επιπτώσεις στην οικονομία, αλλά και την κοινωνική και εδαφική συνοχή των επηρεαζόμενων περιοχών, το περιβάλλον και την υγεία. Οι επιπτώσεις αυτές δύναται να αντισταθμιστούν μέσω της αξιοποίησης των ευκαιριών ανάπτυξης, που ήδη υφίστανται, καθώς και των νέων δυνατοτήτων που αναδύονται.

2.1 Εκτίμηση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης

Η διαδικασία της μετάβασης έχει ξεκινήσει στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης από το 2014, όταν έκλεισαν οι μονάδες «Μεγαλόπολη 1» και «Μεγαλόπολη 2». Η ύφεση που έπληξε την προηγούμενη δεκαετία το σύνολο της ελληνικής επικράτειας δυσχέρανε την κατάσταση.

Η επιτάχυνση της διαδικασίας της μετάβασης συνεπάγεται ότι οι οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές επιπτώσεις που παρατηρήθηκαν την προηγούμενη περίοδο θα ενταθούν.

2.1.1 Επιπτώσεις στην κοινωνία και το ανθρώπινο δυναμικό

- Εφόσον δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, η διαχρονική τάση μείωσης του πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί. Κύριο χαρακτηριστικό της θα παραμείνει η μη ανανέωση του πληθυσμού και η συνεπακόλουθη γήρανσή του, στερώντας την περιοχή από το απαραίτητο για την ανάπτυξή της ανθρώπινο κεφάλαιο. Οι συγκεκριμένες τάσεις θα ενισχυθούν, ακολουθώντας την επιτάχυνση της διαδικασίας της απολιγνιτοποίησης και την αύξηση της ανεργίας, πλήττοντας ακόμη και περιοχές που εμφανίζουν συγκριτικά καλύτερους δημογραφικούς δείκτες, όπως η πόλη της Μεγαλόπολης.
- Η άμεση επίπτωση στην απασχόληση θα είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η ΔΕΗ έχει αντικαταστήσει τους μόνιμους εργαζομένους της από εργαζόμενους με προσωρινές συμβάσεις και, κυρίως, με υπεργολάβους. Οι συγκεκριμένες σχέσεις εργασίας χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη επισφάλεια σε σχέση με τις μόνιμες θέσεις εργασίας στη ΔΕΗ.
- Δεδομένων των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που επιφέρει η λιγνιτική δραστηριότητα, η επίδραση της απολιγνιτοποίησης στην απασχόληση θα είναι σημαντική. Η μελέτη του IOBE ([link](#)) εκτιμά τη συνολική απώλεια θέσεων εργασίας σε επίπεδο χώρας από την απολιγνιτοποίηση έως το 2029 σε περισσότερες από **19 χιλιάδες**, εκ των οποίων **3.013** στην Π.Ε Αρκαδίας.
- Μεγάλο πρόβλημα για τους κατοίκους της περιοχής αποτελεί το ζήτημα της τηλεθέρμανσης και το γεγονός ότι με την παύση της λειτουργίας των λιγνιτικών μονάδων περίπου το 30 % της πόλης; ήτοι 516 κτίρια θα μείνουν χωρίς θερμική ενέργεια για θέρμανση χώρων και ζεστό νερό χρήσης. Η αντιμετώπιση του προβλήματος είναι επιτακτική και ως λύση ανάγκης προωθείται η σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου, όμως θα δοθούν και εναλλακτικές δυνατότητες (π.χ. αντλίες θερμότητας).

2.1.2 Οικονομικές επιπτώσεις

- Ο δείκτης Location Quotient (LQ) (ISIC Rev4, κλάδοι ομαδοποιημένοι σε δέκα τομείς), που υπολογίζει την παραγωγική εξειδίκευση, έχει τιμή για την εξόρυξη και την παραγωγή ενέργειας στην Πελοπόννησο 1,12, όπως προκύπτει από τη μελέτη του ΟΟΣΑ ([link](#)). Η τιμή αυτή, αναγόμενη σε επίπεδο επηρεαζόμενης περιοχής εκτιμάται ως αρκετά υψηλή και δείχνει τη σημαντική εξάρτηση της οικονομικής της δραστηριότητας από τη λιγνιτική παραγωγή. Συνεπώς, η επίπτωση της απολιγνιτοποίησης στην οικονομία της επηρεαζόμενης περιοχής, πρωτίστως δε της Μεγαλόπολης, θα είναι ιδιαίτερα σημαντική (Συντονιστική Επιτροπή Δίκαιης Μετάβασης - Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης λιγνιτικών περιοχών, 2020).
- Η μελέτη του IOBE ([link](#)) εκτιμά τη συνολική απώλεια ΑΠΑ σε επίπεδο χώρας από τη μετάβαση σε **€1.580 εκ.** Στην Πελοπόννησο, η απώλεια εκτιμάται σε περίπου **€313 εκ.** (~20 % του συνόλου), εκ των οποίων τα **€305 εκ.** στην Αρκαδία.

- Την ίδια στιγμή, ιδίως στις περιοχές της Μεγαλόπολης και της Γορτυνίας, ο ρόλος εναλλακτικών παραγωγικών δραστηριοτήτων παραμένει περιορισμένος και χωρικά εστιασμένος. Όπως και στη Δυτική Μακεδονία, η λιγνιτική δραστηριότητα δεν έχει προκαλέσει σημαντικές βιομηχανικές δευτερογενείς επιπτώσεις (spillovers), με την πάροδο των ετών, ικανές να ενισχύσουν περαιτέρω τη βιομηχανική ανάπτυξη. Στην περισσότερη αστικοποιημένη περιοχή της Τρίπολης, η ανάπτυξη της βιομηχανίας έχει περιοριστεί από τον κορεσμό της εκεί βιομηχανικής περιοχής.
- Οι επιχειρήσεις και οι φορείς οι οποίοι αναμένεται να επηρεαστούν από την απολιγνιτοποίηση δύνανται να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:
 - **Κατηγορία I – Παρακμάζουσες δραστηριότητες:** Πρόκειται για τις επιχειρήσεις που ασκούν βασικές δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη και συμβατικές δραστηριότητες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, καθώς και δραστηριότητες συλλογής, επεξεργασίας και διαχείρισης εξορυκτικών αποβλήτων και εξυγίανσης, οι οποίες θα επηρεαστούν άμεσα και σημαντικά από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης.
 - **Κατηγορία II – Μετασχηματιζόμενες δραστηριότητες:** Στην εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στην αλυσίδα αξίας της εξόρυξης λιγνίτη και της συμβατικής παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, όπως, υποστηρικτικές δραστηριότητες παραγωγής και προμήθειας πρώτων υλών και μηχανημάτων σχετικά με τη λιγνιτική δραστηριότητα, κατασκευής και εμπορίας μεταλλικών προϊόντων, μηχανημάτων και εξοπλισμού, καθώς και δραστηριότητες μεταφορών (συμπεριλαμβάνονται συνεργεία, προμηθευτές, κ.λπ.).

Επίσης, στην εν λόγω κατηγορία εντάσσονται οι δραστηριότητες που θεωρείται ότι έχουν προοπτική για την περιφέρεια, τόσο στον δευτερογενή και τη μεταποίηση, όσο και στην παροχή υπηρεσιών-εμπόριο. Πρόκειται για τις δραστηριότητες που εμπίπτουν στους τομείς εθνικής σημασίας, στους οποίους στοχεύει και η περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, δηλαδή στους τομείς της ενέργειας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, της μεταποιητικής βιομηχανίας, της αγροδιατροφής, των υλικών και μηχανημάτων, του περιβάλλοντος και της κυκλικής οικονομίας, των μεταφορών-εφοδιαστικής αλυσίδας και του τουρισμού – πολιτισμού.

Τέλος, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι φορείς που έχουν ιδιαίτερο ρόλο στην περιοχή ή σχέση με τον λιγνίτη/εξόρυξη λιγνίτη/λιγνιτική δραστηριότητα και οι οποίοι θα επηρεαστούν από την απολιγνιτοποίηση και θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τις υπηρεσίες τους. Πέραν της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τέτοιοι φορείς είναι (ενδεικτικά) το «Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου», η «ΕΤΒΑ ΒΙΠΕ» και η «Τηλεθέρμανση Μεγαλόπολης – Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ».

2.1.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία

- Οι επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης στο περιβάλλον και την υγεία αφορούν στην περιοχή της Μεγαλόπολης, όπου βρίσκονται τα ορυχεία και οι λιγνιτικές μονάδες. Η απολιγνιτοποίηση αναμένεται να έχει προοπτικά θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κυρίως λόγω της μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που προκαλείται από τη λειτουργία των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, αλλά και την εξόρυξη και τη μεταφορά του λιγνίτη από τα ορυχεία στις μονάδες. Ωστόσο, για να υπάρξουν μακροχρόνιες θετικές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα των επηρεαζόμενων περιοχών, την ατμόσφαιρα και τα ύδατα, όπου υπήρξε ταπείνωση του υπόγειου υδροφορέα, καθώς και προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και τις κατολισθήσεις, θα πρέπει να υλοποιηθούν τα απαραίτητα έργα αποκατάστασης. Τα έργα αυτά θα συμβάλουν και στην ελκυστικότητα της περιοχής ως τόπους κατοικίας και εργασίας.
- Αντίστοιχα, θα υπάρξουν θετικές επιπτώσεις άμεσα στην υγεία και την ασφάλεια των εργαζόμενων και των πολιτών. Οι συνθήκες εργασίας στα λιγνιτωρυχεία είναι δύσκολες και ανθυγιεινές. Επίσης, παθήσεις που σχετίζονται με την ατμοσφαιρική ρύπανση αναμένεται να μειωθούν. Ωστόσο, για να είναι οι επιπτώσεις στην υγεία και την ασφάλεια μακροχρόνιες θα πρέπει να υλοποιηθούν τα απαραίτητα έργα αποκατάστασης των υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων.

2.2 Ανάγκες και αναπτυξιακοί στόχοι

Η αντιστάθμιση των επιπτώσεων που απορρέουν από την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων αναδεικνύουν συγκεκριμένες ανάγκες, για την εξασφάλιση της οικονομικής και επιχειρηματικής ανάπτυξης στον Δήμο Μεγαλόπολης και τους επηρεαζόμενους όμορους δήμους, τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος η ικανοποίηση των οποίων προϋποθέτει τον προσδιορισμό στόχων, προσδοκώμενων αποτελεσμάτων, προτεραιοτήτων και κατηγοριών παρέμβασης.

Αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της περιοχής

Στην οικονομία, δημιουργείται η ανάγκη για την **ενδυνάμωση και τη διαφοροποίηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος μέσω της αξιοποίησης των εγγενών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής και της ενίσχυσης της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας**. Η περιοχή θα ωφεληθεί από το καθεστώς κινήτρων που πρόκειται να ισχύσει, ως απόρροια της σχετικής απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις περιφερειακές ενισχύσεις ([link](#)), όμως αυτό δεν πρέπει να γίνει εις βάρος του περιβάλλοντος και του «brand name» που δύναται να συνοδεύει τα προϊόντα της περιοχής (Αρκαδία). Στο πλαίσιο αυτό, προκρίνεται η ανάπτυξη επιχειρηματικού και εμπορευματικού πάρκου συγκεκριμένα στην περιοχή του Δήμου Μεγαλόπολης, το οποίο θα αξιοποιεί την κεντροβαρική θέση του Δήμου στην περιφέρεια Πελοποννήσου, την καλή συνδεσιμότητα με τα οδικά δίκτυα (από την περιοχή διέρχεται ο αυτοκινητόδρομος «Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα και κλάδος Λεύκτρο - Σπάρτη») και τη γεινίαση με σημαντικά λιμάνια και αστικά κέντρα, όπως η Αθήνα-Πειραιάς και η Πάτρα. Με αυτόν τον τρόπο, θα αντιμετωπιστεί το έλλειμμα χώρων εγκατάστασης επιχειρήσεων στη βιομηχανική περιοχή της Τρίπολης.

Παράλληλα, θα πρέπει να βρεθεί άμεση επαγγελματική διέξοδος για τους κατοίκους της περιοχής της Μεγαλόπολης. Ένας αριθμός αυτών θα απασχοληθεί στις αποκαταστάσεις (βλ. παρακάτω) και τις νέες δραστηριότητες που θα χωροθετηθούν στην περιοχή, ανεξάρτητα από την κατασκευή του επιχειρηματικού πάρκου και τις διευκολύνσεις που θα παρέχει (π.χ. τουρισμός). Ένα τμήμα τους, τουλάχιστον βραχυ-μεσοπρόθεσμα και μέχρι να ξεκινήσει η λειτουργία του επιχειρηματικού πάρκου και η εγκατάσταση επιχειρήσεων σε αυτό, θα πρέπει να απορροφηθεί από τις υφιστάμενες επιχειρήσεις στην περιοχή της Μεγαλόπολης και καθώς αυτές δεν επαρκούν και από τις υφιστάμενες επιχειρήσεις στους όμορους δήμους. Προκειμένου να υπάρξει προστιθέμενη αξία από την εν λόγω διαδικασία, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε δράσεις πράσινου μετασχηματισμού των επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης και της αυτοπαραγωγής), που είναι συναφείς με τις δεξιότητές τους και δύνανται να απορροφήσουν μεγάλο τμήμα των εργαζομένων, αλλά και σε δράσεις πράσινου μετασχηματισμού μεγάλων παραγωγικών συγκεντρώσεων (όπως οι υφιστάμενες ΒΙΠΕ), ενεργειακής αναβάθμισης δημόσιων/ δημοτικών κτιρίων και υποδομών και κατοικιών. Σημειώνεται ότι, αν και κυρίαρχο στοιχείο θα είναι ο πράσινος μετασχηματισμός των επιχειρήσεων, θα προωθηθούν και δράσεις εισαγωγής καινοτομιών και ψηφιακού μετασχηματισμού τους. Στη βάση των κατευθύνσεων του Master Plan, οι δράσεις που θα υλοποιηθούν θα αφορούν σε όλη την αλυσίδα αξίας, από την έρευνα έως και τις εμπορικές δραστηριότητες/ διείσδυση σε νέες αγορές.

Ειδικά όσον αφορά στην έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία, οι επιδόσεις της περιφέρειας είναι χαμηλές (12^η στις 13 περιφέρειες της χώρας, όσον αφορά στις δαπάνες σε Ε&Α, 11^η όσον αφορά στον αριθμό των απόμων με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Το γεγονός ότι η περιοχή αποτέλεσε για δεκαετίες έναν από τους δύο σημαντικότερους πόλους ηλεκτροπαραγωγής της χώρας, δεν στάθηκε ικανό να ευνοηθεί η ανάπτυξη της έρευνας στον εν λόγω τομέα. Η πρόκληση για την περιφέρεια και την επηρεαζόμενη περιοχή είναι η ριζική αναβάθμιση των τοπικών δυνατοτήτων Ε&Α, με την προώθηση κατάλληλων δράσεων και την ταυτόχρονη εισαγωγή τεχνογνωσίας (ανάπτυξη κοινών δράσεων ερευνητικών ιδρυμάτων, ανταλλαγές, σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή, κ.ο.κ.). Έμφαση θα δοθεί στους τομείς της ενέργειας, της αγροδιατροφής, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, του τουρισμού-πολιτισμού, καθώς και σε τομείς που δημιουργούν διεπαφές με τους συγκεκριμένους (π.χ. δημιουργική βιομηχανία).

Στο πλαίσιο της διαδικασίας μετάβασης, για τη συγκεκριμένη υπο-ενότητα (Αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της περιφέρειας) παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα 2.1, οι ανάγκες, στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα (σε συνάφεια με τον Κανονισμό ΤΔΜ, Παράρτημα ΙΙΙ).

Υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού και των κοινοτήτων που πλήττονται από την απολιγνιτοποίηση

Συγχρόνως, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις στις υφιστάμενες θέσεις εργασίας, η **αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου κεφαλαίου, η ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης/επανακατάρτισης σε νέες δραστηριότητες**, σχετικές με τη μείωση του ανθρακικού αποτυπώματος στις παραγωγικές δραστηριότητες και βιομηχανίες, αποτελούν προϋπόθεση για την ενίσχυση της απασχόλησης στη μεταλιγνιτική εποχή και την προστασία των υφιστάμενων θέσεων εργασίας.

Το γεγονός ότι και στην περίπτωση της Μεγαλόπολης, ο τομέας της ενέργειας προκρίνεται ως σημαντικός για τον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση του παραγωγικού συστήματος, ενώ θα υπάρξουν και εκτεταμένες αποκαταστάσεις εκτάσεων, διευκολύνει την επανακατάρτιση (upskilling & reskilling) των εργαζομένων των πληττόμενων και μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, που σήμερα εντάσσονται στη λιγνιτική αλυσίδα αξίας. Ομοίως, για τους συγκεκριμένους εργαζόμενους είναι ευκολότερη η επανακατάρτιση και προώθησή τους στις νέες βιομηχανικές ειδικότητες, ανάλογα με τις νέες επενδύσεις που αναμένεται να πραγματοποιηθούν.

Παράλληλα, προκύπτει η ανάγκη αναβάθμισης των υπηρεσιών των αρμόδιων εκπαιδευτικών φορέων με σκοπό την κατάρτιση του υφιστάμενου αλλά και του μελλοντικού εργατικού δυναμικού. Η περαιτέρω τόνωση της απασχόλησης δύναται να προέλθει και από την διασύνδεση του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, με τις επιχειρήσεις, αλλά και την επέκταση του ερευνητικού του έργου σε νέες τεχνολογίες καθαρής ενέργειας, αγροδιατροφής ή/και άλλες οικονομικές δραστηριότητες που ενδέχεται να αναπτυχθούν στην ευρύτερη περιοχή.

Μεγάλη σημασία έχει η αναβάθμιση των υπηρεσιών εύρεσης εργασίας, που μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του διαστήματος που παραμένει κάποιος άνεργος. Επίσης, η βελτίωση των εν λόγω υπηρεσιών δύναται να έχει θετικά οφέλη στην αύξηση της κινητικότητας μεταξύ κλάδων και έτσι, στη διευκόλυνση της διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας. Τέλος, θα υποστηριχθούν οι κοινωνικές υποδομές για τους σκοπούς της φροντίδας των παιδιών και των ηλικιωμένων.

Σημειώνεται, ακόμη, ότι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα στοχεύσει στη βελτίωση της ελκυστικότητας του Δήμου Μεγαλόπολης, που αντιμετωπίζει το διπλό πρόβλημα της κοινωνικο-οικονομικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ως τόπος εργασίας και κατοικίας. Στους οικισμούς που βρίσκονται εγγύτερα στα λιγνιτωρυχεία και τις μονάδες παραγωγής ενέργειας (τον πυρήνα της Ζώνης Απολιγνιτοποίησης, [Νόμος 4759/2020 \(ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020\)](#)), εκτός από έργα περιβαλλοντικής εξυγίανσης, θα προωθηθούν σύγχρονες λύσεις όσον αφορά στη θέρμανση, τη βιώσιμη κινητικότητα, την ενεργειακή αποδοτικότητα, προκειμένου να εξασφαλίζεται μια ιδιαίτερα ικανοποιητική ποιότητα ζωής.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας μετάβασης, για τη συγκεκριμένη υπο-ενότητα (Υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού και των κοινοτήτων που πλήττονται από την απολιγνιτοποίηση) παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα 2.1, οι ανάγκες, στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα (σε συνάφεια με τον Κανονισμό ΤΔΜ, Παράρτημα ΙΙΙ).

Αμβλυνση των αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια από την εξόρυξη και την παραγωγή ενέργειας από την καύση λιγνίτη και πρόληψη της δημιουργίας νέων παραγόντων ρύπανσης

Όσον αφορά στο περιβάλλον, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων δημιουργεί την **ανάγκη αναγέννησης και απορρύπανσης των εκτάσεων και επαναπροσδιορισμού των χρήσεων γης**, τόσο αυτών στις οποίες βρίσκονταν οι λιγνιτικές μονάδες, όσο και όμορων επηρεαζόμενων εδαφών.

Στο πλαίσιο της αναγέννησης και της απορρύπανσης των εκτάσεων, επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, η ανάδειξη του πολυποίκιλου φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, μέσω της ανάπτυξης π.χ. χώρων πρασίνου, λιμνών, δασών. Παράλληλα, η αποκατάσταση των εδαφών έχει ως επιπλέον στόχο, να δημιουργήσει τις κατάλληλες υποδομές για την προσέλκυση και την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού.

Αναφορικά με τον τομέα της υγείας και της ασφάλειας, αναδεικνύεται η ανάγκη αποκατάστασης της υγείας των πολιτών των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών και η προστασία τους από φυσικές καταστροφές και προβλέπεται η υλοποίηση δράσεων για την παρακολούθηση του περιβάλλοντος, ιδίως της εξέλιξης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, στην περιοχή αυτή και τους οικισμούς που την περιβάλλουν.

Τέλος, είναι ανάγκη **η στροφή προς ένα νέο παραγωγικό πρότυπο να μη δημιουργήσει νέα προβλήματα στο περιβάλλον** και γι' αυτό προωθείται η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων των παραγωγικών δραστηριοτήτων και των νοικοκυριών και η αποδοτική διαχείριση των πόρων και ειδικότερα του νερού.

Ομοίως στο πλαίσιο της διαδικασίας μετάβασης, για τη συγκεκριμένη υπο-ενότητα (Αμβλυση των αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια από την εξόρυξη και την παραγωγή ενέργειας) παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα 2.1, οι ανάγκες, στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα (σε συνάφεια με τον Κανονισμό ΤΔΜ, Παράρτημα ΙΙΙ).

Εν κατακλείδι στον πίνακα 2.1 παρουσιάζεται η λογική παρέμβασης που αναπτύχθηκε ανωτέρω και η σύνδεση με τις προτεραιότητες του κεφ. 2.4 .

Πίνακας 2.1 Ανάγκες, στόχοι, προσδοκώμενα αποτελέσματα και προτεραιότητες διαδικασίας μετάβασης.

Ανάγκη	Στόχοι	Αποτελέσματα	Προτεραιότητες
Αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της περιφέρειας	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση του ανθρακικού αποτυπώματος στην παραγωγή. • Διαφοροποίηση και ανθεκτικότητα του παραγωγικού συστήματος. • Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεταστροφή σε καθαρές μορφές ενέργειας. • Αύξηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που καινοτομούν. • Δημιουργία νεοφυών επιχειρήσεων και τεχνοβλαστών. • Δυνατότητα χρησιμοποίησης υπηρεσιών εκκολαπτηρίου από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. • Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. • Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ερευνητών. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας. 2. Ενεργειακή μετάβαση – κλιματική ουδετερότητα (με εξαίρεση της δράσεις εξοικονόμησης στα νοικοκυριά και τα δημόσια/δημοτικά κτήρια και υποδομές). 5. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας – Ευφυείς κοινότητες (ειδικότερα στο σκέλος «ευφυείς κοινότητες»).
Υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού και των κοινοτήτων που πλήττονται από την απολιγνιτοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδυνάμωση και αναβάθμιση δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού. • Βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης. • Αναβάθμιση των υπηρεσιών εύρεσης εργασίας. • Αύξηση της απασχόλησης των γυναικών και των νέων. • Αποσύνδεση της θέρμανσης από την καύση λιγνίτη και αποτροπή της ενεργειακής πενίας. • Βελτίωση της ποιότητας ζωής στους οικισμούς πλησίον του πυρήνα της Ζώνης Απολιγνιτοποίησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση του προσωπικού μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που ολοκληρώνει συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. • Αύξηση των καταρτιζόμενων που δραστηριοποιούνται σε αναζήτηση εργασίας. • Αύξηση χρηστών σύγχρονων κοινωνικο - προνοιακών υποδομών. • Μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. • Αύξηση του αριθμού των μέσων μαζικής μεταφοράς που κινούνται με ηλεκτρική ενέργεια ή καθαρά καύσιμα. • Αύξηση των χρηστών ποδηλατοδρόμων. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Ενεργειακή μετάβαση – κλιματική ουδετερότητα (ειδικότερα στο σκέλος της εξοικονόμησης στα νοικοκυριά και τα δημόσια/δημοτικά κτήρια). 4. Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου. 5. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας – Ευφυείς κοινότητες (ειδικότερα στο σκέλος «ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας»).
Άμβλυνση των αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια από την εξόρυξη και την παραγωγή ενέργειας από την καύση λιγνίτη και πρόληψη της δημιουργίας νέων παραγόντων ρύπανσης	<ul style="list-style-type: none"> • Επαναπροσδιορισμός χρήσεων γης. • Αναγέννηση και απορρύπανση των υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων. • Εξασφάλιση καλής υγείας πολιτών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκατεστημένα εδάφη που χρησιμοποιούνται για χώρους πρασίνου, οικονομικές και άλλες δραστηριότητες. • Εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία.

Για την εκτίμηση των θέσεων απασχόλησης που θα δημιουργηθούν, χάρη στη συμβολή των πόρων του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, οι ως άνω στόχοι σχετικά με την απασχόληση και την οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα της ευρύτερα επηρεαζόμενης περιοχής ποσοτικοποιούνται με τη χρήση του μοντέλου εισροών – εκροών που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη του Ινστιτούτου Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών. Βάσει των σχετικών υπολογισμών, οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης στην περιφέρεια είναι , ενώ στο σύνολο της χώρας ανέρχονται σε

Όπως έχει επισημανθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα, οι περιορισμοί στη χρήση ενός μοντέλου εισροών – εκροών για την εκτίμηση των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων επιπτώσεων σε μια οικονομία που βρίσκεται σε μετάβαση και έχει αλλάξει σημαντικά κατά την οικονομική κρίση, καθιστούν τα συγκεκριμένα μεγέθη απολύτως ενδεικτικά. Στην πραγματικότητα, η μετάβαση υπό τους όρους που περιγράφει η λογική παρέμβασης και ειδικότερα της δυναμικής του παραγωγικού μετασχηματισμού και των επιπτώσεων των κινήτρων στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων, δύναται να έχει πολύ θετικότερες επιπτώσεις στην απασχόληση, σε σχέση με τις αρχικά εκτιμώμενες.

2.3 Λοιπές στρατηγικές και σχέδια

Οι αναπτυξιακές ανάγκες, οι οικονομικές και επιχειρηματικές προοπτικές και δυνατότητες και οι αναμενόμενοι στόχοι που τίθενται για τις επηρεαζόμενες περιοχές ευθυγραμμίζονται με τις θεσπισμένες εθνικές και επιμέρους περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια και παρουσιάζονται εκτενώς στο Παράρτημα II.

2.4 Είδη προβλεπόμενων πράξεων

2.4.1 Κατηγορίες πράξεων

Οι παρεμβάσεις που προβλέπει το Εδαφικό Σχέδιο του Δ. Μεγαλόπολης και περιγράφονται στη συνέχεια, έχουν ως στόχο να αμβλύνουν με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο τις επιπτώσεις της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050. Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τους στόχους που τίθενται, όπως προέκυψαν από την αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη, ήτοι: η ενδυνάμωση και η διαφοροποίηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος μέσω της αξιοποίησης των εγγενών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής μετατρέποντας την πόλο επιχειρηματικής ανάπτυξης, η ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας για να επιτευχθεί στη περιοχή πράσινος μετασχηματισμός, εκσυγχρονισμός και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, η υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού και η βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος. Επίσης, για τον προσδιορισμό των πράξεων λαμβάνονται υπόψη:

- η επιλεξιμότητα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης όπως αποτυπώνεται στο Άρθρο 8 του Κανονισμού ΤΔΜ,
- η διαβούλευση με τις τοπικές κοινωνίες,
- η εκδήλωση ενδιαφέροντος από φορείς εντός και εκτός της περιοχής, ιδιωτικούς και δημόσιους, για την υλοποίηση επενδύσεων, όπως εκφράστηκε στις σχετικές μη δεσμευτικές προσκλήσεις ([link](#)), καθώς και
- οι δυνατότητες ανάπτυξης συνεργειών για τη χρηματοδότηση της υλοποίησης των απαιτούμενων δράσεων με άλλα προγράμματα και χρηματοδοτικά μέσα.
- οι κατευθύνσεις της μελέτης της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη δημιουργία ενός οδικού χάρτη για τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή ([link](#)), οι οποίες αν και δεν αφορούσαν στη συγκεκριμένη περιοχή, περιλαμβάνουν αξιόλογες προτάσεις και ιδέες, το Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης ([link](#)), η μελέτη για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και αντισταθμιστικές δράσεις, λόγω της απολιγνιτοποίησης, του Ινστιτούτου Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών ([link](#)), η Στρατηγική Ψηφιακού Μετασχηματισμού ΔΑΜ (<http://www.sdam.gr/>), η μελέτη για τη βιομηχανική μετάβαση της χώρας, του Joint Research Centre της Ευρωπαϊκής Ένωσης ([link](#)) και η μελέτη για την περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα μετά το 2020, του ΟΟΣΑ ([link](#)).

Οι προτεραιότητες και σχετικές παρεμβάσεις του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, περιγράφονται στον ακόλουθο πίνακα.

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
1. Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας	<p>Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών Οι δράσεις θα υποστηρίξουν την ανάπτυξη της καινοτομίας, της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας με όρους προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων και την αποτελεσματική διασύνδεση τους με το σύστημα Έρευνας και Καινοτομίας, με έμφαση σε τομείς προτεραιότητας της εθνικής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, στους οποίους στοχεύει και η περιφερειακή στρατηγική (ενέργεια, αγροδιατροφή, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, περιβάλλον και κυκλική οικονομία, κ.ο.κ.), όπως και τις διεπαφές (nexus) μεταξύ μη κοινών τομέων των δύο στρατηγικών. Επισημαίνεται ότι η δράση περιλαμβάνει την υποστήριξη της ίδρυσης νεοφυών και νέων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων δράσεων δημιουργίας εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η δράση περιλαμβάνει ακόμη την αντιμετώπιση της έλλειψης ανθρωπίνου δυναμικού υψηλών προσόντων στις τοπικές επιχειρήσεις και τη συγκράτησή του στην ευρύτερη περιοχή (π.χ. βιομηχανικά μεταπτυχιακά, κινητικότητα μεταξύ ερευνητικών κέντρων/πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, κ.ά.) για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Περιλαμβάνει τα σημεία (a), (b), (c) και εν μέρει (k) -βιομηχανικά μεταπτυχιακά, κ.ά., του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τις επιχειρήσεις Στήριξη της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού τους, προκειμένου να αξιοποιήσουν τα οφέλη της μετά-COVID 19 εποχής. Περιλαμβάνει το σημείο (h) του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΠΜΕ και ΜΜΕ Στήριξη της ανταγωνιστικότητας των ΠΜΕ και ΜΜΕ, που αποτελούν την παραγωγική βάση της ευρύτερης περιοχής, στους παρακμάζοντες και τους μετασχηματιζόμενους τομείς (συμπεριλαμβάνεται και η ίδρυση επιχειρήσεων), προκειμένου να επιτευχθεί η οικονομική διαφοροποίηση, ο εκσυγχρονισμός και ο μετασχηματισμός του υφιστάμενου παραγωγικού προτύπου. Επίσης, η δράση περιλαμβάνει τον πράσινο μετασχηματισμό των επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων δράσεων μετασχηματισμού τους προς μια κυκλική οικονομία) από τη λειτουργία τους μέχρι τις διαδικασίες στη γραμμή παραγωγής προϊόντων. Ακόμη, περιλαμβάνει την υποστήριξη της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας. Περιλαμβάνει τα σημεία (a), (b) και εν μέρει (d) -μείωση αερίων του θερμοκηπίου του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Οργανωμένοι χωρικοί υποδοχείς Αναβάθμιση υφιστάμενων οργανωμένων χωρικών υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Υποστήριξη της δημιουργίας και χρηματοδότηση του Επιχειρηματικού Πάρκου Μεγαλόπολης, ενός εμβληματικού έργου, του οποίου ο σχεδιασμός προβλέπεται να ξεκινήσει άμεσα. Περιλαμβάνει το σημείο (i) του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	Δήμος Μεγαλόπολης

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	<p>Μεγάλες παραγωγικές επενδύσεις Υποστήριξη της υλοποίησης παραγωγικών επενδύσεων σημαντικής κλίμακας, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Καν. ΤΔΜ, ώστε να μπορέσει να απορροφηθεί τμήμα του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, που θα προκύψει από την απολιγνιτοποίηση.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
<p>2. Ενεργειακή μετάβαση - κλιματική ουδετερότητα</p>	<p>Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης Υποστήριξη της ενεργειακής απόδοσης και της αυτοπαραγωγής στα νοικοκυριά, για τη μείωση της ενεργειακής πενίας, που θα οδηγήσει και σε μείωση του ανθρακικού αποτυπώματος λόγω θέρμανσης. Επίσης, υποστήριξη της ανακαίνισης και ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων και δημοτικών κτιρίων και ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων υποδομών, εν γένει, ιδίως των κτιρίων και υποδομών υψηλών ενεργειακών απαιτήσεων (π.χ. Κτίρια Υποδοχής Κοινού, Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων, οδοφωτισμός, κ.ά.). Ακόμη, η δράση περιλαμβάνει την υποστήριξη της ενεργειακής απόδοσης και της αυτοπαραγωγής σε κτίρια γραφείων και κτίρια παραγωγικών μονάδων, για τη μείωση του ενεργειακού κόστους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Τέλος, περιλαμβάνει την στήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων για κάλυψη τμήματος του κόστους εγκατάστασης συστημάτων αυτοπαραγωγής, θέρμανσης ή/και έργων ενεργειακής αναβάθμισης. Περιλαμβάνει το σημείο (ε) -ενεργειακή απόδοση, του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p> <p>Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Η δράση ενδείκνυται για τις περιπτώσεις ΑΠΕ, όπου δεν υπάρχουν λειτουργικές ενισχύσεις. Περιλαμβάνει το σημείο (ε) -ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p> <p>Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων, εξοπλισμού αποθήκευσης και ηλεκτροκίνησης Υποστηρίζεται η εγκατάσταση αντλιών θερμότητας και χρήση ΑΠΕ ως εναλλακτική στη χρήση του ΦΑ, καθώς και για οικισμούς που δεν συνδέονται με αυτό. Επίσης, υποστηρίζεται η κατασκευή μονάδων θέρμανσης με αντλίες θερμότητας και χρήση ΑΠΕ (ηλιοθερμία, γεωθερμία, βιομάζα, κ.λπ.) για τηλεθερμάνσεις, και θερμικές χρήσεις, εν γένει, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην περιοχή και να καλυφθούν οι ανάγκες και άλλων οικισμών. Πέραν από τις άμεσες θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν στις ΑΠΕ και την αποθήκευση, ο συγκεκριμένος τομέας διευκολύνει τη δημιουργία αλυσίδων αξίας, λόγω της σχετικής εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού και των ΜΜΕ της περιοχής. Παράλληλα, η επένδυση στην ΕΤΑΚ στον τομέα θα δημιουργήσει προϊόντα και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Επίσης, δύναται να υποστηριχθεί η αναβάθμιση των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας για την αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ, ακόμη και σε περιοχές εκτός της περιφέρειας, εφόσον αυτό συμβάλει στην επίτευξη των ανωτέρω, καθώς και η υλοποίηση δράσεων για την ανάπτυξη υποδομών αποθήκευσης ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ. Ακόμη, περιλαμβάνονται δράσεις ηλεκτροκίνησης και κίνησης με καθαρά καύσιμα και δημιουργίας σημείων φόρτισης και ανεφοδιασμού. Περιλαμβάνει τα σημεία (d) και (g) του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p> <p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
3. Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία	Αναπροσαρμογή των εδαφών και των εγκαταστάσεων στα λιγνιτικά πεδία Υποστήριξη δράσεων για την αναγέννηση, απορρύπανση και αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων των περιοχών της Μεγαλόπολης, συμπεριλαμβανομένων των παρεμβάσεων πράσινων υποδομών, όπως είναι τα αντιπλημμυρικά έργα, οι αναβαθμίσεις για την καλλιέργεια, οι δράσεις αποκατάστασης, διαχείρισης και παρακολούθησης της βιοποικιλότητας (εκτός PAF - Prioritised Action Framework), υποδομές διευκόλυνσης της προσβασιμότητας, κ.ο.κ. Περιλαμβάνει το σημείο (i) του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.	Δήμος Μεγαλόπολης
	Πρωώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία Υποστήριξη δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων. Περιλαμβάνει το σημείο (j) του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	Εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων Υποστήριξη παρεμβάσεων που διασφαλίζουν την αποδοτική χρήση των πόρων, ιδίως του νερού, που έχει μεγάλη σημασία για τις επιδιωκόμενες βιομηχανικές χρήσεις, χωρίς να τίθεται εν αμφιβόλω η ποιότητα των οικοσυστημάτων και η επάρκεια ύδατος. Τέτοιες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν την αντικατάσταση δικτύων ύδρευσης για την αντιμετώπιση διαρροών, την επαναχρησιμοποίηση νερού από τις Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων για την άρδευση του αστικού πρασίνου, την αξιοποίηση σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών για την εφαρμογή έξυπνων συστημάτων άρδευσης χώρων αστικού πρασίνου, κ.ά. Περιλαμβάνει το σημείο (j) του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
4. Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρωπίνου κεφαλαίου	Άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών της απολιγνιτοποίησης στην αγορά εργασίας Περιλαμβάνει μέτρα άμεσης στήριξης και πρωώθησης της απασχόλησης για το ανθρώπινο δυναμικό που πλήττεται από την απολιγνιτοποίηση και αντιμετωπίζει κίνδυνο απώλειας θέσης εργασίας ή βρίσκεται ήδη σε καθεστώς ανεργίας. Αυτά τα μέτρα θα έχουν ως στόχο τη διατήρηση των θέσεων εργασίας μέσω προγραμμάτων επιδότησης θέσεων εργασίας σε επιχειρήσεις, προγραμμάτων συμβουλευτικής, κατάρτισης και επανακατάρτισης ανέργων, πρώην εργαζομένων στις επιχειρήσεις που επλήγησαν λόγω της απολιγνιτοποίησης. Περιλαμβάνει τα σημεία (k) αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανεπίτευση για τους εργαζόμενους και τα άτομα που αναζητούν εργασία, και (l) απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους και τους αναζητούντες εργασία, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	Πρωώθηση και ενίσχυση της απασχόλησης Στο πλαίσιο ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης θα υλοποιηθούν στοχευμένες δράσεις για ανέργους, μακροχρόνια ανέργους, αυταπασχολούμενους και εργαζόμενους σε επισφαλείς θέσεις εργασίας, κυρίως μέσα από προγράμματα επαγγελματικής συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης σε δεξιότητες που σχετίζονται με το νέο υπόδειγμα της περιφερειακής οικονομίας, δίνοντας έμφαση σε πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες, επιδότησης νέων θέσεων εργασίας, πρωώθησης της επιχειρηματικότητας για αυταπασχολούμενους και δράσεων προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, θα υλοποιηθούν δράσεις επιδότησης θέσεων	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας

Προτεραιότητα

Περιεχόμενο παρέμβασης

Περιοχή παρέμβασης

<p>εργασίας για την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και την καλύτερη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής καθώς και προγράμματα για την επιδότηση θέσεων εργασίας για προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης σε τομείς όπως η καθαρή ενέργεια. Περιλαμβάνει το σημείο (m) ενεργητική συμπερίληψη των αναζητούντων εργασία, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p>	
<p>Κατάρτιση και επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού Σημαντική θα είναι η προώθηση δράσεων για την καλλιέργεια νέων και την αναβάθμιση υφιστάμενων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς όπως οι ΑΠΕ, οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις και η διαχείριση αποβλήτων καθώς και σε βιομηχανικές ειδικότητες ανάλογα με τις νέες επενδύσεις θα πραγματοποιηθούν. Παράλληλα, στο πλαίσιο ενίσχυσης του ψηφιακού μετασχηματισμού, θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις κατάρτισης και επανακατάρτισης σε ψηφιακές δεξιότητες και τεχνολογίες αιχμής. Μάλιστα, τα προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης θα υλοποιούνται τόσο κατά την περίοδο της ανάπτυξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων όσο και κατά τη διάρκεια λειτουργίας των επιχειρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές και περιφερειακές ανάγκες σε δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού. Περιλαμβάνει με τα σημεία (k) αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανειδίκευση για τους εργαζόμενους και τα άτομα που αναζητούν εργασία, και (l) απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους και τους αναζητούντες εργασία, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
<p>Προσαρμοστικότητα εργαζομένων και επιχειρήσεων Για την ομαλή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στην αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος θα υλοποιηθούν προγράμματα συμβουλευτικής ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, καθώς και υποστήριξη στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων διαχείρισης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, με έμφαση στην καλλιέργεια και ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και των εφαρμογών σε τεχνολογίες αιχμής. Περιλαμβάνει τα σημεία (k) αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανειδίκευση για τους εργαζόμενους και τα άτομα που αναζητούν εργασία -αποκλειστικά για εργαζόμενους, και (l) απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους και τους αναζητούντες εργασία -αποκλειστικά για εργαζόμενους, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
<p>Κοινωνικοοικονομική ένταξη Για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής στην κοινωνία θα υλοποιηθούν εξειδικευμένα προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και ενδυνάμωσης σε τοπικό επίπεδο, με απώτερο στόχο την προώθηση στην απασχόληση των ατόμων που προέρχονται από ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό, θα προωθηθεί η υλοποίηση εξατομικευμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής υποστήριξης και επαγγελματικής καθοδήγησης για την προετοιμασία των ωφελούμενων στην αγορά εργασίας, με έμφαση σε νέους εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΑΕΚ), άνεργες μητέρες, μακροχρόνια ανέργους, οικονομικά μη ενεργά άτομα, άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικό αποκλεισμό, κ.λπ.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	<p>Περιλαμβάνει το σημείο (ο) άλλες δραστηριότητες στους τομείς της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p> <p>Υποδομές για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στις περιοχές της απολιγνιτοποίησης, αποτελεί μια σημαντική πρόκληση. Στο πλαίσιο αυτό αναγνωρίζεται ως εμβληματικό το έργο του ΟΑΕΔ «Πράσινο Σχολείο», που αφορά στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτιριακών εκπαιδευτικών συγκροτημάτων του στις περιοχές απολιγνιτοποίησης (ΕΠΑ.Σ Τρίπολης), στον εκσυγχρονισμό των εργαστηρίων τους, την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών και βραχυχρόνιων καταρτίσεων σε πράσινες ειδικότητες, καθώς και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.</p> <p>Περιλαμβάνει το σημεία (ο) άλλες δραστηριότητες στους τομείς της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης, συμπεριλαμβανομένων, επενδύσεων σε υποδομές για τους σκοπούς των κέντρων κατάρτισης, των εγκαταστάσεων φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Υποδομές κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας Με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού θα ενισχυθούν οι υποδομές κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας με έμφαση στα παιδιά και τους ηλικιωμένους. Ειδικότερα, προβλέπεται η αναβάθμιση των κοινωνικο-προνοιακών δομών, ο εκσυγχρονισμός εξοπλισμού και η προσαρμογή των ωρών λειτουργίας στις ανάγκες των εργαζόμενων, υποστηρίζοντας την ομαλή μετάβαση των άνεργων γονιών στην αγορά εργασίας, αλλά και τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής για τους εργαζόμενους.</p> <p>Περιλαμβάνει το σημείο (ο) άλλες δραστηριότητες στους τομείς της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης, συμπεριλαμβανομένων, επενδύσεων σε υποδομές για τους σκοπούς των κέντρων κατάρτισης, των εγκαταστάσεων φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Εκπαίδευση ενηλίκων Για την ανάπτυξη και εμπέδωση περιβαλλοντικής συνείδησης θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων για εργαζόμενους, εργοδότες και ανέργους με αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος, τις πράσινες μορφές ενέργειας, την πράσινη οικονομία, τις ψηφιακές δεξιότητες και την επιχειρηματικότητα.</p> <p>Περιλαμβάνει τα σημεία (κ) αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανεπίκτευση για τους εργαζόμενους και τα άτομα που αναζητούν εργασία, και (λ) απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους και τους αναζητούντες εργασία, του άρθρου 8 του Κανονισμού για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
<p>5. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας – Ευφείς κοινότητες</p>	<p>Ολοκληρωμένη ανάπτυξη σε οικισμούς και αγροτικές περιοχές Υλοποίηση παρεμβάσεων χωρικής ανάπτυξης συμπληρωματικά των δράσεων ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (π.χ. ΟΧΕ, Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας, Σχεδίων Δράσης Κυκλικής Οικονομίας) στον Δήμο Μεγαλόπολης, ο οποίος υφίσταται πρωτίστως τις επιπτώσεις της διττής κοινωνικο-οικονομικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Οι παρεμβάσεις αυτές δύνανται να αφορούν στους εξής τομείς: πολιτισμός – τουρισμός, βιώσιμη κινητικότητα, αλλά και</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
<p>κυκλική οικονομία, ενέργεια, εφόσον οι σχετικές δράσεις δεν καλύπτονται από τους υπόλοιπους άξονες του προγράμματος και εφόσον οι δράσεις είναι επιλέξιμες βάσει του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ. Πρόκειται για παρεμβάσεις που αντιστοιχίζονται σε όλες ανεξαιρέτως τις κατηγορίες (e), (f), (i) και (j), του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	<p>Ευφυείς κοινότητες Υποστήριξη της υλοποίησης επενδύσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό πόλεων και κοινοτήτων, μέσω της υιοθέτησης καινοτόμων, βιώσιμων και ολοκληρωμένων τεχνολογικών λύσεων που καθιστούν τη λειτουργία τους φιλικότερη προς το περιβάλλον και πιο αποδοτική. Με τον τρόπο αυτόν διαμορφώνονται ταυτόχρονα όροι ποιοτικής διαβίωσης για τους πολίτες τους και συνθήκες ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, αξιοποιώντας τεχνολογίες αιχμής και καινοτόμες προσεγγίσεις, υλοποιούνται έξυπνες λύσεις / εφαρμογές για την προώθηση των τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών (τουρισμός, πολιτισμός, κ.λπ.), των κοινωνικών πολιτικών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής (υγεία, αστική κινητικότητα, πολιτική προστασία, δημόσιες υπηρεσίες, κ.λπ.), της κλιματικής ουδετερότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας (διαχείριση φυσικών πόρων, προστασία περιβάλλοντος, κυκλική οικονομία, κ.λπ.). Πρόκειται για παρεμβάσεις που αντιστοιχίζονται στην κατηγορίας (h), του άρθρου 8 του Καν. ΤΔΜ.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>

2.4.2 Παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ

Ο σχεδιασμός της δίκαιης μετάβασης για τις περιοχές εφαρμογής των ΕΣΔΙΜ, περιλαμβάνει τη θέσπιση ενός ελκυστικού και αιτιολογημένου πλαισίου επενδυτικών κινήτρων με αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων και θέματα ανθρώπινου δυναμικού, προκειμένου, σε συνδυασμό με λοιπές δράσεις του δημόσιου τομέα, να προσελκύσουν επαρκείς ιδιωτικές επενδύσεις, για την επίτευξη των στόχων μετάβασης. Το εν λόγω πλαίσιο βρίσκεται υπό διαμόρφωση κυρίως ως προς τον καθορισμό των επενδυτικών κινήτρων και θα υλοποιείται μέσω ανοιχτών προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

Ως κ τούτου, σε ένα προγραμματικό δεσμευτικό κείμενο δεν είναι εφικτή η αναφορά - ανακοίνωση επενδύσεων οι οποίες αναμένεται να υποβάλουν αίτηση χρηματοδότησης στο πλαίσιο των εν λόγω προσκλήσεων.

Με στόχο την καλύτερη δυνατή προετοιμασία του ΠΔΑΜ και των επενδυτικών κινήτρων, η Συντονιστική Επιτροπή ΔΑΜ, έχει ήδη δημοσιεύσει από τον Ιούνιο 2020 ανοικτή πρόσκληση, χωρίς χρονικούς περιορισμούς, για την υποβολή, από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, μη-δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων στις παρακάτω κλαδικές / αναπτυξιακές προτεραιότητες: Ενέργεια, Έρευνα - Τεχνολογική Ανάπτυξη, Βιομηχανία, Αγροτικός τομέας, Μεταποίηση, Υπηρεσίες, Τουρισμός.

Οι επενδυτικές προτάσεις και τα αναπτυξιακά σχέδια υποβάλλονται από τους οικονομικούς και επενδυτικούς φορείς αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή στην ειδικά συσταθείσα για το σκοπό αυτό Τεχνική Επιτροπή Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΤΕΣΔΑΜ), με την συμπλήρωση τυποποιημένου «Τεχνικού Δελτίου Πρότασης» (ΤΔΠ) και, σύμφωνα με την πρόσκληση, είναι εμπιστευτικού χαρακτήρα. Περαιτέρω, στον οργανισμό Enterprise Greece έχει συσταθεί επιχειρησιακή μονάδα με σκοπό, μεταξύ άλλων, την υποδοχή, την ενημέρωση και την υποστήριξη επενδυτών για επενδυτικά σχέδια στις περιοχές εφαρμογής των ΕΣΔΜ.

Αν και είναι σαφές ότι ο σχεδιασμός αυτός δεν καλύπτει το εύρος των επιχειρήσεων που θα θελήσουν να επωφεληθούν των υπό διαμόρφωση επενδυτικών κινήτρων, ήδη υπάρχουν θετικές ενδείξεις ότι υφίστανται επιχειρήσεις εκτός ΜΜΕ, οι οποίες έχουν εκφράσει ποικιλοτρόπως το επενδυτικό τους ενδιαφέρον στις συγκεκριμένες περιοχές.

Πρόκειται για επενδύσεις που θα δημιουργήσουν τις οικονομίες κλίμακας που απαιτούνται για την διασφάλιση της ισορροπημένης κοινωνικοοικονομικής μετάβασης και την παροχή επαρκών ευκαιριών απασχόλησης, παράλληλα με την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και των ευκαιριών που αναμένεται να παράσχει ο ΜΔΜ μετά την πλήρη ενεργοποίησή του.

Ορισμένα επιχειρηματικά σχέδια μεγάλων επιχειρήσεων παρουσιάζονται στη συνέχεια (περιγραφή επένδυσης και τεχνικά στοιχεία υπό μορφή gap analysis) και σε κάθε περίπτωση όχι δεσμευτικά, καθώς ανακύπτουν ζητήματα εμπιστευτικότητας.

Πίνακας 2.2 Παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ.

Επένδυση	CAPEX (σε εκ. €)	Θέσεις εργασίας κατά τη λειτουργία (άμεσες)	Θέσεις εργασίας κατά την κατασκευή (έμμεσες)	Αναμενόμενη συμβολή επένδυσης
Πρότυπη βιομηχανία παραγωγής φαρμάκων	130	300	350	<ul style="list-style-type: none">▪ Ενίσχυση βιομηχανικού προφίλ περιοχής▪ Δυνατότητα συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου για την ανάπτυξη ερευνητικών προγραμμάτων▪ Προσέλευση νέου επιστημονικού δυναμικού▪ Αναβάθμιση βιομηχανικών μονάδων

2.4.3 Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ.

2.4.4 Συνέργειες και συμπληρωματικότητα με πυλώνες Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης

Οι πυλώνες 2 και 3 του ΜΔΜ, θα υποστηρίξουν ένα ευρύτερο φάσμα επενδύσεων, συμπληρωματικών σε σχέση με τις επιλέξιμες επενδύσεις από το ΤΔΜ στο πλαίσιο του πυλώνα 1, σε νευραλγικούς τομείς για την επίτευξη των στόχων του ΠΔΑΜ όπως: ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας εφοδιασμού και της μετάβασης σε καθαρές μορφές, μεταφορές, έξυπνη και βιώσιμη αστική κινητικότητα, περιβάλλον, ψηφιακές υποδομές συνδεσιμότητας, ανάπτυξη και αναβάθμιση ψηφιακών τεχνολογιών και υπηρεσιών, έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, πολιτισμός – τουρισμός, βιώσιμη βιοοικονομία, κοινωνικές επενδύσεις, ανάπτυξη αμυντικής βιομηχανίας.

Ειδικότερα, η στήριξη μέσω Δανειακής Διευκόλυνσης θα είναι συμπληρωματική προς τα προϊόντα που παρέχονται από τον πυλώνα 2 και θα αφορά σε επενδύσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και αναγκών λόγω της κλιματικής μετάβασης (περιγράφονται στα ΕΣΔΙΜ), με έμφαση στις δημόσιες επενδύσεις που δεν παράγουν επαρκή ροή εσόδων όπως: υποδομές ενέργειας και μεταφορών, δίκτυα τηλεθέρμανσης, πράσινη κινητικότητα, έξυπνη διαχείριση αποβλήτων, μέτρα καθαρής ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης, ανακαινίσεων και μετατροπών κτιρίων, υποστήριξη της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, αποκατάσταση εδάφους και απορρύπανση, αναβάθμιση δεξιοτήτων και απόκτηση νέων δεξιοτήτων, κατάρτιση και κοινωνικές υποδομές, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής στέγασης, κ.ο.κ.

Επιπλέον, θα υποστηριχθούν έργα ενίσχυσης της οικονομικής διαφοροποίησης των εδαφών που επηρεάζονται από τη μετάβαση, με βάση τη λογική της παρέμβασης των ΕΣΔΙΜ, είναι μη επιλέξιμα για το ΤΔΜ αλλά ταυτόχρονα είναι εξόχως συμπληρωματικά με το ΠΔΑΜ, όπως: νέα οδικά και σιδηροδρομικά έργα ή/και ανακατασκευές και βελτιώσεις υφιστάμενων, υποδομές/δίκτυα ύδρευσης, υποδομές/δίκτυα διαχείρισης λυμάτων και στερεών αποβλήτων, δίκτυα άρδευσης-έργα βιώσιμης διαχείρισης καλλιεργήσιμων εκτάσεων, υδροβιότοπων, δάσωσης κ.λπ., κοινωνικές υποδομές διαφόρων τύπων, έργα αντιπλημμυρικής και αντιπυρικής προστασίας, κ.ο.κ.

Θα υποστηριχθούν επίσης έργα που είναι επιλέξιμα για το ΤΔΜ, αλλά ο προϋπολογισμός τους υπερβαίνει τις χρηματοδοτικές δυνατότητες του ΠΔΑΜ, όπως: έργα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης δημοσίων κτηρίων, ανακαινίσεις και μετατροπές αυτών, έργα αποκατάστασης του εδάφους και απορρύπανσης (καθώς η ανάγκη διαφαίνεται μεγάλη), κ.ο.κ

Η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ σε συνεργασία με την ΕΤΕπ, τα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα και δυνητικούς δικαιούχους, θα προβεί στην εξειδίκευση των επενδύσεων που θα υποστηριχθούν από τους εν λόγω πυλώνες. Θα ληφθεί υπόψη αφενός ο ανταγωνιστικός χαρακτήρας αξιολόγησης των επενδύσεων που θα υποστηριχθούν από τους Πυλώνες 1 (συνιστώσα κρατικών ενισχύσεων) και 3, και αφετέρου, το χρονικό ορόσημο του 2026 για τη δέσμευση του μεριδίου επιχορήγησης της δανειακής διευκόλυνσης που αντιστοιχεί στην Ελλάδα.

Τέλος, θα αξιοποιηθεί η Τεχνική Βοήθεια και οι συμβουλευτικές υπηρεσίες που παρέχει ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ικανοτήτων (capacity building). Οι υπηρεσίες αυτές θα παρέχονται είτε από εταιρείες, όπως χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή άλλες οντότητες με τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συνάψει συμβουλευτική συμφωνία, είτε από εξωτερικούς συμβούλους (παρόχους υπηρεσιών), κατόπιν ανάθεσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι περιοχές μετάβασης και οι φορείς που επιχειρούν στις περιοχές αυτές. Η παροχή Τεχνικής Βοήθειας θα ενεργοποιηθεί καταρχάς μέσω ανάθεσης JASPERS/ΜΔΜ, για έργα του Πυλώνα 1 (ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις), για έργα που θα υλοποιηθούν σε εδάφη ΔΑΜ και τα οποία θα στηρίζονται

από τα λοιπά, πλην ΤΔΜ, ΕΔΕΤ, τα οποία υποβοηθούν την επίτευξη των στόχων του ΠΔΑΜ, καθώς και για έργα που θα υποστηριχθούν από τον Πυλώνα 3.

2.4.5 Συνέργειες και συμπληρωματικότητα με άλλα προγράμματα

Στο Παράρτημα Ι εμφανίζεται ο πίνακας που παρουσιάζει τη δυνητική συνέργεια μεταξύ του Προγράμματος ΔΑΜ 2021 – 2027, του οικείου ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και συναφών Τομεακών Προγραμμάτων.

Συνέργεια ΤΔΜ με Ταμείο Ανάκαμψης

Η αποκατάσταση και επανάχρηση των εδαφών που έχουν επηρεαστεί/αλλοιωθεί από τη μακροχρόνια μεταλλευτική δραστηριότητα εξόρυξης του λιγνίτη αποτελεί κυρίαρχη πρόκληση της δίκαιης μετάβασης, τόσο σε σχέση με την περιβαλλοντική διάσταση του σχεδιασμού (εξυγίανση, ανάπλαση και υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης του τοπίου και του περιβάλλοντος) όσο και σε σχέση με την αναπτυξιακή του διάσταση, με αναπροσαρμογή των χρήσεων γης και τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων.

Σε αυτό το πλαίσιο, υπάρχουν ισχυρές συνέργειες και συμπληρωματικότητα των πόρων του ΤΔΜ με τους αντίστοιχους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας και ως βασικός «κανόνας / κριτήριο διαχωρισμού» προσδιορίζονται τα ακόλουθα:

- (α) μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά εργασίες που συνδέονται με “την αποκατάσταση των εδαφών” / “land restoration” (ήτοι την κατάλληλη προετοιμασία των εδαφών ως υπόβαθρο για να υποδεχθούν τις νέες χρήσεις γης και τις συνακόλουθες οικονομικές δραστηριότητες)
- (β) μέσω του ΤΔΜ θα χρηματοδοτηθεί κατά κανόνα η εκτέλεση των έργων που είναι αναγκαία για την “αναπροσαρμογή της χρήσης” / “reuprosing” αυτών των εδαφών ως υποδοχείς νέων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα, με βάση το τελικό Εθνικό Σχέδιο, από το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας προβλέπεται να υλοποιηθούν οι ακόλουθες γενικές κατηγορίες εργασιών/έργων αποκατάστασης:

- Εργασίες σταθεροποίησης και διαμόρφωσης του εδάφους
- Διαμόρφωση νέων (τεχνητών) λιμνών
- Γεωτεχνικές παρεμβάσεις, χαρτογράφηση, επιθεωρήσεις, συντήρηση, απολύμανση εδάφους, κ.ο.κ.
- Διαχείριση αποβλήτων
- Κατεδαφίσεις υφιστάμενων υποδομών
- Εξειδικευμένη αποξήλωση / απομάκρυνση εξοπλισμού
- Κόστη που σχετίζονται με τη διαχείριση των εργασιών / έργων αποκατάστασης

Αντίστοιχα, στο πλαίσιο του Π ΔΑΜ προγραμματίζεται να χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης έργα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την αναπτυξιακή αξιοποίηση των αποκατεστημένων εδαφών όπως: δίκτυα και υποδομές δημόσιου χαρακτήρα που θα κριθούν αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρηματικών πάρκων και των λοιπών ιδιωτικών επενδύσεων και δραστηριοτήτων εντός της περιμέτρου των πρώην λιγνιτικών ορυχείων, δίκτυα και υποδομές εντός των επιχειρηματικών πάρκων που θα κριθούν αναγκαία για την οργανωμένη ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, κ.ο.κ.

3 Μηχανισμοί Διακυβέρνησης

3.1 Εταιρική σχέση

Η ενημέρωση και ο διάλογος με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και με την επιχειρηματική κοινότητα είναι διαρκής και ανοιχτός ήδη από την έναρξη των εργασιών κατάρτισης του εθνικού Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, ενώ για την πληρέστερη ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών λειτουργεί διαδικτυακή πλατφόρμα στην οποία δημοσιεύονται όλα τα στρατηγικά και προγραμματικά έγγραφα καθώς και τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Συντονιστικής Επιτροπής κατά τις οποίες αναπτύχθηκε γόνιμος θεσμικός διάλογος. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ προχώρησε στην κατάρτιση προσχεδίων Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ), σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Κανονισμού για τη θέσπιση του ΤΔΜ, και, σε συνεργασία με τις αρμόδιες περιφερειακές αρχές, στην οργάνωση της εταιρικής σχέσης, σύμφωνα με το άρθρο 11 της εν λόγω πρότασης Κανονισμού και το άρθρο 6 της πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων για τα Ταμεία επιμερισμένης διαχείρισης, προκειμένου να συγκροτηθεί το ενδεδειγμένο σχήμα στο οποίο συμμετείχαν φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπρόσωποι επιστημονικών και ακαδημαϊκών φορέων και ερευνητικών κέντρων, επιμελητηρίων, εργατικών κέντρων και σωματείων εργαζομένων κ.ά. Τα προσχέδια των ΕΣΔΙΜ Δ. Μακεδονίας και Μεγαλόπολης παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στη Συντονιστική Επιτροπή στις 8.2.2021 και, ακολούθως, τέθηκαν σε διαβούλευση έως τις 19.3.2021 συνοδευόμενα από συγκεκριμένο δομημένο θεματολόγιο – ερωτηματολόγιο προς διευκόλυνση των φορέων. Οι φορείς ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό και η συμμετοχή τους αποτυπώθηκε στο παρόν ΕΣΔΙΜ, το οποίο θα συνοδεύσει μαζί με τα άλλα δυο επικαιροποιημένα ΕΣΔΙΜ (Δ. Μεγαλόπολης και Νήσων) το Σχέδιο Προγράμματος ΔΑΜ 2021-2027 σε νέα ευρεία διαβούλευση.

Περαιτέρω, αναπτύχθηκε στενή συνεργασία με τις πρυτανικές αρχές προκειμένου να συνδιαμορφωθεί ο νέος αναβαθμισμένος ρόλος που θα διαδραματίσει το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας στο πλαίσιο της ΔΑΜ. Τέλος, πραγματοποιήθηκε πλήθος διαδικτυακών ημερίδων με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, μέσα από τις οποίες οι εκπρόσωποι των φορέων είχαν την δυνατότητα να ενημερωθούν για το κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. και την πορεία του σχεδιασμού των προγραμματικών κειμένων. Η διαβούλευση συνεχίζεται στο πλαίσιο του Προγράμματος ΔΑΜ 2021-2027.

3.2 Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Για τον έλεγχο της διαδικασίας μετάβασης δημιουργείται κατάλληλη δομή παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η δομή αυτή είναι κοινή και καλύπτει το σύνολο των λιγνιτικών περιοχών και των νήσων Β. Αιγαίου, Ν. Αιγαίου και Κρήτης της ελληνικής επικράτειας. Στο πλαίσιο αυτό συστήνεται Παρατηρητήριο ΔΑΜ, το οποίο θα παρέχει συστηματική και έγκυρη πληροφόρηση και ανάλυση για το είδος και την έκταση των προκαλούμενων μεταβολών στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό των επηρεαζόμενων περιοχών, με σκοπό τη διαμόρφωση πολιτικών και τη λήψη διορθωτικών μέτρων παρέμβασης.

3.3 Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης

Για τη διαχείριση των φορέων και των πηγών χρηματοδότησης, αλλά και του συνόλου της διαδικασίας μετάβασης δημιουργείται κατάλληλη οργανωτική δομή η οποία είναι κοινή και καλύπτει το σύνολο των λιγνιτικών περιοχών και των νήσων Β. Αιγαίου, Ν. Αιγαίου και Κρήτης της ελληνικής επικράτειας.

Η οργανωτική δομή της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης περιλαμβάνει:

- **Κυβερνητική Επιτροπή ΔΑΜ:** Η Κυβερνητική Επιτροπή (ΚΕΔΑΜ)^[1] είναι το ανώτατο πολιτικό όργανο του εθνικού Σχεδίου ΔΑΜ με κύριο αντικείμενο την έγκριση και παρακολούθηση του ΣΔΑΜ, τον συντονισμό των δημόσιων διαβουλεύσεων με τους αρμόδιους φορείς και τις τοπικές

κοινωνίες, καθώς και τον συντονισμό για την αξιοποίηση των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης.

- **Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕΠ):** Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕΠ)^[2] εξειδικεύει την εθνική πολιτική ΔΑΜ και είναι αρμόδια για την κατάρτιση και υλοποίηση του εθνικού Σχεδίου ΔΑΜ και του Προγράμματος ΔΑΜ και των υποκείμενων Εδαφικών Σχεδίων. Αποτελεί το ανώτατο όργανο διοίκησης και διεύθυνσης των σχετικών δραστηριοτήτων και διαδικασιών, έχοντας την ευθύνη έναντι της ΚΕΔΑΜ για την αποτελεσματικότητά τους.
- **Τεχνική Γραμματεία:** Η Τεχνική Γραμματεία^[3] συστάθηκε για την υποστήριξη της ΣΕΠ στον σχεδιασμό και την παρακολούθηση της υλοποίησης του εθνικού Σχεδίου ΔΑΜ, στον σχεδιασμό και την κατάρτιση των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης και του Προγράμματος ΔΑΜ 2021-2027, στον συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής και της επίτευξης των στόχων τους, σε επιστημονικά, τεχνικά και νομικά ζητήματα, εισηγείται τις αναγκαίες θεσμικού χαρακτήρα νομοθετικές ρυθμίσεις κ.ά.
- **Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Προγράμματος ΔΑΜ:** Προετοιμάζεται νομοθετική ρύθμιση για τη σύσταση Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.
- **Δικαιούχος έργων ΠΔΑΜ:** Δημιουργείται θυγατρική της «Εγνατία Οδός Α.Ε.» που θα αναλάβει την υλοποίηση έργων του ΠΔΑΜ και την υποστήριξη των δικαιούχων σε τοπικό επίπεδο για την ωρίμανση των έργων τους
- **Τεχνική Επιτροπή:** Συγκροτήθηκε υπό τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Τεχνική Επιτροπή με συμβουλευτικό ρόλο προς την ΣΕΠ, η οποία ανέλαβε την οργανωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη διατύπωση γνώμης επί των επενδυτικών και αναπτυξιακών σχεδίων που της κατατίθενται στο πλαίσιο ανοικτής πρόσκλησης για την υποβολή μη-δεσμευτικών προτάσεων.
- **One Stop Shop:** Ανατέθηκε στον οργανισμό “Enterprise Greece” η οργανωμένη υποδοχή, η ενημέρωση και η υποστήριξη των επενδυτών στις περιοχές ΔΑΜ. Για τον σκοπό αυτόν συγκροτήθηκε Ομάδα Κρούσης (“Task Force”) ενώ, πρόσφατα, αποφασίστηκε η μετεξέλιξη της σε Επιχειρησιακή Μονάδα του οργανισμού η οποία θα παρέχει υπηρεσίες γενικής αναφοράς και συνολικής εξυπηρέτησης (one stop shop).
- **Όχημα Ειδικού Σκοπού (SPV):** Προετοιμάζεται νομοθετική ρύθμιση για την ίδρυση ενός εξειδικευμένου οργανωτικού σχήματος με τη μορφή «Οχήματος Ειδικού Σκοπού» (SPV) στην κυριότητα του οποίου θα περιέλθουν όλες οι γαίες των ευρέων ζωνών εξόρυξης λιγνίτη και τα πάγια επί αυτών στοιχεία, εκτός εκείνων μόνο που θα διατηρήσει η ΔΕΗ Α.Ε. για δικές της δραστηριότητες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πίνακας 0.1 Συμπληρωματικότητα ΤΔΜ και λοιπών προγραμμάτων.

Κατηγορίες παρέμβασης	ΤΔΜ	ΠΕΠ	ΕΠΑΝΕΚ	Πρόγραμμα Περιβαλλον-Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή	ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ	ΕΠ Ψηφιακ Μετασχηματισμός	Σχόλια
Επιχειρηματικότητα							
Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	•	•	•				<ul style="list-style-type: none"> Κατά γενική τυπολογία (δύναται σε ορισμένες περιπτώσεις να υπάρχει διαφοροποίηση): ΤΔΜ για τομείς περιφερειακής εξειδίκευσης εθνικού ενδιαφέροντος, ανεξαρτήτως Π/Υ. ΕΠΑΝΕΚ για τομείς εθνικού ενδιαφέροντος, πέραν των όσων υποστηρίζει το ΤΔΜ και συμπληρωματικά για όσους υποστηρίζει το ΤΔΜ. ΠΕΠ για τομείς αποκλειστικά περιφερειακού ενδιαφέροντος.
Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΠΜΕ και ΜΜΕ	•						<ul style="list-style-type: none"> Το ΤΔΜ χρηματοδοτεί κατ' αποκλειστικότητα τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, οι οποίες εντάσσονται στους παρακμάζοντες και μετασχηματιζόμενους τομείς.
Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τις επιχειρήσεις							<ul style="list-style-type: none"> Το ΤΔΜ χρηματοδοτεί κατ' αποκλειστικότητα τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, οι οποίες εντάσσονται στους παρακμάζοντες και μετασχηματιζόμενους τομείς.
Οργανωμένοι χωρικοί υποδοχείς	•						<ul style="list-style-type: none"> Το ΤΔΜ χρηματοδοτεί κατ' αποκλειστικότητα τις συγκεκριμένες επενδύσεις ειδικά στον Δήμο Μεγαλόπολης και συμπληρωματικά τις αναβαθμίσεις σε υφιστάμενους υποδοχείς.
Μεγάλες παραγωγικές επενδύσεις							<ul style="list-style-type: none"> Αποκλειστικότητα ΤΔΜ.
Ενέργεια							
Πρωώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης	•	•	•				<ul style="list-style-type: none"> Το ΤΔΜ για την αντιμετώπιση της ενεργειακής πενίας των νοικοκυριών, για επιχειρήσεις, για δημόσια/ δημοτικά κτίρια και υποδομές, παράλληλα με τα υπόλοιπα προγράμματα. Όσον αφορά στις ενεργειακές κοινότητες, κυρίως από το ΤΔΜ στην περιοχή παρέμβασής του.
Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	•			•			<ul style="list-style-type: none"> Κυρίως από το ΤΔΜ στην περιοχή παρέμβασής του.
Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων, εξοπλισμού αποθήκευσης και ηλεκτροκίνησης	•			•			<ul style="list-style-type: none"> Συμπληρωματικά από το ΤΔΜ στην περιοχή παρέμβασής του.

Κατηγορίες παρέμβασης	ΤΔΜ	ΠΕΠ	ΕΠΑΝΕΚ	Πρόγραμμα Περιβάλλον-Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή	ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ	ΕΠ Ψηφιακ Μετασχηματισμός	Σχόλια
Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία							
Αναγέννηση, απορρύπανση και αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων	•						<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ για διακριτά τμήματα από αυτά του RRF.
Πρώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία	•	•	•				<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ αποκλειστικά για επενδύσεις που σχετίζονται άμεσα με την ενέργεια, τον βιομηχανικό μετασχηματισμό και τη βιομηχανική μετάβαση. Συμπληρωματικά για τη διαχείριση αποβλήτων.
Εξοικονόμηση και προστασία των φυσικών πόρων	•	•		•			<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ συμπληρωματικά για αντικατάσταση δικτύων ύδρευσης, ψηφιακές εφαρμογές διαχείρισης νερού.
Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου							
Πρώθηση της απασχόλησης και της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, με έμφαση στους οικονομικούς κλάδους και επαγγέλματα που σχετίζονται με τις παραγωγικές επενδύσεις των προηγούμενων προτεραιοτήτων	•		•		•		<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ αποκλειστικά για παρακμάζοντες και μετασχηματιζόμενους κλάδους που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 1. Ειδικά για τομείς εθνικής προτεραιότητας της περιφέρειας συμπληρωματικά με τα υπόλοιπα προγράμματα.
Διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, με στοχευμένες δράσεις πρόληψης και αντιμετώπισης των συνεπειών της μετάβασης για τους ανέργους, τους εργαζόμενους σε επισφαλείς θέσεις εργασίας και τους αυτοαπασχολούμενους	•	•			•		<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ αποκλειστικά για όσους ανήκουν σε παρακμάζοντες και μετασχηματιζόμενους κλάδους (άνεργους, εργαζόμενους σε επισφαλείς θέσεις και αυτοαπασχολούμενους), καθώς και τις οικογένειές τους.
Επενδύσεις σε υποδομές για τους σκοπούς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της διευκόλυνσης της ένταξης στην αγορά εργασίας	•	•			•		<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ συμπληρωματικά με τα υπόλοιπα προγράμματα
Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις –Ευφείς κοινότητες							
Ολοκληρωμένη ανάπτυξη στους οικισμούς και τις αγροτικές περιοχές	•	•		•			<ul style="list-style-type: none"> • Το ΤΔΜ συμπληρωματικά στον Δήμο Μεγαλόπολης, πρωτίστως στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης.
Ευφείς Κοινότητες	•	•				•	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠ Ψηφιακός Μετασχηματισμός για οριζόντιες δράσεις και δράσεις ψηφιακής διασυνδεσιμότητας. • Το ΤΔΜ συμπληρωματικά με το ΠΕΠ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Λοιπές στρατηγικές και σχέδια

Εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης

Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020: Η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και η ανάπτυξη και αναβάθμιση των ενεργειακών και μεταφορικών υποδομών αποτυπώνονται στις εθνικές επιδιώξεις που θέτει η στρατηγική καθώς και στους στόχους της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Επιπροσθέτως, κοινόι στόχοι είναι η ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα, της έρευνας, της καινοτομίας, της μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών, καθώς και η ανάπτυξη του πολιτιστικού και του τουριστικού προϊόντος.

Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020: Η εν λόγω στρατηγική ευθυγραμμίζεται με τις προτεραιότητες που διαμορφώνονται στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων περιοχών σε ότι αφορά την αναβάθμιση του πρωτογενή τομέα με έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών προϊόντων και της εξωστρέφειας της τοπικής παραγωγής, στην εύρεση νέων τεχνολογικών μέσων και μεθόδων προστασίας του περιβάλλοντος και στην περαιτέρω εκπαίδευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της περιοχής. Επισημαίνεται ότι θα ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027, κατόπιν της έγκρισης-οριστικοποίησης της.

Άλλα περιφερειακά ή εθνικά σχέδια ανάπτυξης

Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία: Η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και η προώθηση και μεταφορά νέας γνώσης και καινοτόμων μεθόδων και τεχνολογιών, ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, αποτελούν βασικά σημεία σύγκλισης της ως άνω εθνικής στρατηγικής με τη στρατηγική και τους αναπτυξιακούς στόχους της μετάβασης.

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) 2030: Η έμφαση στον τομέα της καθαρής ενέργειας και στον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος αποτυπώνεται τόσο στο ΕΣΕΚ όσο και στις αναπτυξιακές ανάγκες για τη δίκαιη μετάβαση των επηρεαζόμενων περιοχών. Παράλληλα, βασικό σημείο σύγκλισης αποτελεί η μέριμνα για την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στον ενεργειακό τομέα.

Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050: Κοινές επιδιώξεις της στρατηγικής και της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων είναι η μείωση των εκπομπών ρυπογόνων αερίων, η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και της κυκλικής οικονομίας, η τόνωση της επιχειρηματικότητας, της βιομηχανικής παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029: Οι πολιτικές και τα μέτρα που περιγράφονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελούν παράλληλα βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων και στοχεύουν κυρίως στη μετάβαση σε μια εποχή καθαρής ενέργειας, λιγότερων εκπομπών ρύπων και αύξησης της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025: Οι πολιτικές που θέτει το πρόγραμμα ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες και τους στόχους της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων στους τομείς, μεταξύ άλλων, της πράσινης ανάπτυξης, της ενίσχυσης της απασχόλησης και της ποιοτικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας καθώς και στην ενσωμάτωση νέας γνώσης και στον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΕΠ-Π) 2014-2020: Η εξέταση της στοχοθεσίας του εν λόγω προγράμματος αναδεικνύει την ευθυγράμμιση των αναπτυξιακών στόχων για την εξασφάλιση

μιας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων με τις γενικότερες επιδιώξεις και τους στόχους για την εν λόγω περιοχή. Αναλυτικότερα, στις κοινές αναπτυξιακές προτεραιότητες συγκαταλέγονται η ενίσχυση του τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, με στόχο την ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών, μεταξύ άλλων, και στις παραγωγικές διαδικασίες.

Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα 2014-2029: Η εν λόγω στρατηγική στοχεύει στη διασφάλιση της προστασίας των οικοσυστημάτων και του φυσικού πλούτου και στην αποδοτικότερη χρήση των πόρων καθώς και στην ανάπτυξη τομέων όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία και ο τουρισμός, βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες και της μετάβασης της υπό εξέταση περιοχής.

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία: Βασικός στόχος του Σχεδίου Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία είναι η συστηματική αύξηση των εισοδημάτων, μέσα από την υλοποίηση δράσεων οικονομικής πολιτικής που πρόκειται να ενισχύουν την παραγωγικότητα, την εργασία και τις επενδύσεις (Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, 2020). Οι στόχοι αυτοί αποτυπώνονται και στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Οι άξονες προτεραιότητάς που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και αφορούν στην πράσινη ανάπτυξη, στον ψηφιακό και οικονομικό μετασχηματισμό και στην ενίσχυση της απασχόλησης ευθυγραμμίζονται με τους στόχους που τίθενται στο πλαίσιο της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων.

Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ): Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) καθορίζει τις προοπτικές διαχείρισης έως το 2020 σύμφωνα με την ενωσιακή στρατηγική η οποία αποτυπώνεται, μεταξύ άλλων, και μέσα στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, 2020). Η απορρύπανση και εξυγίανση των εκτάσεων στις οποίες βρίσκονται σήμερα οι λιγνιτικές μονάδες στην Μεγαλόπολη και οι οποίες αναμένεται να αποσυρθούν αποτελεί βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος και του φυσικού πλούτου.

Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) Πελοποννήσου 2014-2020: Οι ανάγκες που προκύπτουν μέσα από την μετάβαση σε μια εποχή καθαρής οικονομίας, αυξημένης απασχολησιμότητας και κοινωνικής και εργασιακής ενσωμάτωσης, τόσο του επηρεαζόμενου ανθρώπινου δυναμικού, όσο και των ευπαθών ομάδων, συνάδει με τις επιδιώξεις της εν λόγω στρατηγικής. Στους κοινούς αναπτυξιακούς στόχους συγκαταλέγονται η βελτίωση των εκπαιδευτικών και των κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας και των επιχειρήσεων των επηρεαζόμενων περιοχών.

Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025: Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020 – 2025 (Ελληνική Δημοκρατία - Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, 2020), αφορά εγχειρίδιο που περιγράφει τη στρατηγική της χώρας για τη μετάβαση στην Ψηφιακή Ελλάδα. Για τον Δήμο Μεγαλόπολης και την περιοχή των επηρεαζόμενων όμορων δήμων απαιτείται ψηφιακός μετασχηματισμός σε όλους τους τομείς της οικονομίας, της διοίκησης αλλά και των εκπαιδευτικών και κοινωνικών υπηρεσιών, επιδιώξεις άμεσα συνυφασμένες με τις πολιτικές που θέτει η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού.